

N:o 21.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, om antagande af ny Tryckfrihetslag och dermed sammanhängande ändringar i Regeringsformen och Riksdagsordningen; Gifven Stockholms slott den 14 Februari 1887.

Under återopande af bifogade i Statsrådet förda protokoll vill Kongl. Maj:t härmed till Riksdagens pröfning i grundlagsenlig ordning framlägga förslag till ny Tryckfrihetslag och dermed sammanhängande ändringar i 85, 107 och 108 §§ Regeringsformen samt 69 och 70 §§ Riksdagsordningen.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Nils von Steyern.

Förslag

till

Tryckfrihetslag.

I Kap.

Om tryckfrihet och missbruk af tryckfriheten.

1 §.

(R. F. 86 §;
T. F. O. in-
ledn., 1: 1, 2;
2: 1.)

En hvar ege att, utan något af offentlig myndighet i förväg lagdt hinder, i tryck utgifva skrifter. Ej må någon för förbrytelse begången genom tryckt skrift tilltalas eller straffas i annan ordning eller i annat fall, än denna lag stadgar.

2 §.

(T. F. O. 1: 1.)

Med tryckt skrift förstås i denna lag hvarje skrift, som utgått från tryckpressen eller blifvit mångfaldigad genom annat likartadt mekaniskt medel, jemte afbildning som till skriften hör.

Tryckt skrift anses utgifven, då den blifvit såld eller annorledes spridd, eller utlemnad till salu eller till spridande på annat sätt.

3 §.

(1: 3.)

Angående eganderätt till skrift gälle hvad som stadgas i särskild lag, stiftad i den ordning 87 § Regeringsformen föreskrifver.

4 §.

(1: 3.)

Privilegier å skrifers utgifvande må icke hädanefter meddelas; Konungen dock obetaget att sådana till allmänna inrättningsars understöd redan förlänta privilegier förnya, hvarje gång på högst tjugu år.

5 §.

(2: 4.)

1:o Domstolars, embetsverks och öfriga till statens eller kyrkans förvaltning hörande myndigheters samt embets- och tjenstemäns instruktioner, protokoll och

beslut, jemte alla andra till ärenden, som af dem å det allmännas vägnar handläggas, hörande handlingar må, med här nedan stadgade vilkor och undantag, af en hvar i tryck utgifvas och skola förty utan tidsutdrägt utlemnas åt den det äskar, antingen i afskrift mot lösen, eller, om ej betydande hinder möta, till afskrifning på stället utan lösen.

Är allmän inrättning eller stiftelse, som icke hörer till statsförvaltningen, satt att vårda eller förvalta någon statens egendom, skall om handling, som hos inrättningen eller stiftelsen finnes och angår nämnda egendom, gälla hvad ofvan sägs.

2:o) Rättigheten att i tryck offentliggöra enskild handling, som afses i 1 mom., medför ej befrielse från ansvar för innehållet, der detsamma finnes brottsligt; dock att offentliggörande af enskild handling i rättegångsmål må föranleda ansvar endast för hvad af innehållet kan vara af beskaffenhet att såra tukt och sedlighet eller innefatta smädelse mot någon, som saken icke rör.

3:o) Om rätt att erhålla del af kommunala myndigheters handlingar stadgas i kommunallagarna.

6 §.

(2: 4.)

1:o) a) Protokoll, hållna hos Konungen i ministeriela ärenden eller kommandomål, Statsrådets protokoll och handlingar, Konstitutionsutskottets protokoll rörande granskning af statsrådsprotokollen, samt protokoll hållna hos Riksdagens Hemliga utskott eller hos de i 50 § Riksdagsordningen omförmälda deputerade; äfvensom

b) Banko- och Statsutskottens, Fullmäktiges i Riksbanken och Riksgäldskontoret samt Revisorernas öfver Riksbanken och Riksgäldskontoret protokoll och handlingar rörande hemliga ärenden

må icke utan vederbörligt tillstånd förr än femtio år efter protokollets eller handlingens datum utlemnas eller i tryck offentliggöras.

Sådant tillstånd sökes i de fall, som omförmälas under a), hos Konungen och i de fall, som afses under b), hos Fullmäktige i Riksbanken eller Riksgäldskontoret.

2:o) Ministeriela handlingar, hvilka icke äro att hänföra till de i 1 mom. omförmälda, äfvensom i diplomatisk tjänst anställda personers enskilda anteckningar eller berättelser angående ministeriela ärenden må, så vida de beröra förhållanden under senast förflutna femtio år, ej utan Konungens tillstånd utlemnas eller i tryck utgifvas.

3:o) Har Konungen förordnat, att vissa handlingar rörande försvarsverket hvilkas kungörande kan medföra våda för rikets säkerhet, skola hållas hemliga, må sådana handlingar icke utlemnas eller i tryck offentliggöras.

4:o) Till polismyndighet eller allmän åklagare inkomna angifvelser, anmälandena och rapporter om brott, så ock hos polismyndigheten eller åklagaren förda anteckningar i dylika ärenden må ej utlemnas eller i tryck offentliggöras i sådana fall, då den brottsliges upptäckande eller sakens utredning derigenom kan hindras.

5:o) I andra fall, än då allmän lag eller författning dertill föranleder, må ej utlemnas eller i tryck offentliggöras sådana utdrag af kyrkoböcker eller andra själavården eller kyrkotukten rörande handlingar eller vid fängelse, sjukhus eller hospital förda anteckningar, som kunna lända någon till skada eller förklenande.

6:o) Handlingar, som af enskilde öfverlemnats i allmän vård, må ej utlemnas eller i tryck offentliggöras i strid mot de vilkor, som vid öfverlemnandet blifvit fastställda.

7 §.

Angående utlemnande af handlingar i ärenden rörande patent, så ock om utlemnande från post- eller telegrafverket af försändelse eller telegram, eller från postverket, tullverket eller statens jernvägstrafikförvaltning eller beskattningsmyndigheter af handlingar, hvilka röra enskildes affärsförhållanden, gälle hvad särskildt är eller varder stadgad.

(2: 4; 3: 12.)

8 §.

1:o) Enskildt bref, som ej hörer till något rättegångsmål, må ej utan författarens eller hans rättsinnehafvares tillstånd i tryck utgifvas förr än femtio år efter författarens död.

2:o) Ej må i tryckt skrift meddelas inbjudning till deltagande i inländskt lotteriföretag, som ej är tillåtet, eller i utländskt lotteri.

3:o) Har Konungen vid krigsfara eller under krigstid genom offentlig kungörelse förbjudit meddelande åt allmänheten af underrättelser om krigsmaktens ställning eller rörelser eller om andra åtgärder eller anstalter för försvaret, må sådana underrättelser icke i tryck offentliggöras.

(3 §.)

9 §.

Förutom i de fall, då öfverträdelse af hvad i 6 eller 8 § sägs eger rum, anses tryckt skrifts innehåll brottsligt, då skriften innefattar:

1:o) Hädelse mot Gud, eller gäckeri af Guds heliga ord eller sakramenten eller af svenska kyrkans eller främmande till offentlig religionsöfning berättigad församlings troslära eller gudstjenst;

2:o) Smädelse mot Konungen eller mot annan person af konungahuset, som åtnjuter konglig eller furstlig värdighet inom riket;

3:o) Smädelse mot Riksstyrelse, som i Konungens ställe förer regeringen, eller mot Riksdagen eller någon af dess afdelningar eller utskott;

4:o) Uppmaning till förräderi, som i 8 Kap. 1 eller 6 § strafflagen sägs;

5:o) Uppenbarande af hemliga underhandlingar, rådslag eller slut i ärende,

derå rikets säkerhet eller rätt mot främmande makt ligger, eller kungörande af handling, som i sådant ärende bör hållas hemlig;

6:o) Smädelse mot främmande stats öfverhufvud eller dess här anställda sändebud;

7:o) Smädelse mot svensk embets- eller tjensteman eller annan innehafvare af allmän befattning i och för embetet eller befattningen;

8:o) Uppmaning till uppror;

9:o) Uppmaning till våld å person eller egendom;

10:o) Årekränkning mot enskild person;

11:o) Framställning, som sårar tukt och sedlighet;

12:o) Lögnaktiga uppgifter eller vrängda framställningar till allmänhetens förvillande.

10 §.

(2: 4.)

Bryter embets- eller tjensteman eller annan, åt hvilkens vård handlingar, om hvilka i 5 och 6 §§ förmäles, äro anförtrodda, mot hvad i afseende på handlingarnas utlemnande är i nämnda §§ stadgadt, straffes efter allmän lag.

11 §.

(2: 4; 3.)

1:o) Öfverträdelse i tryckt skrift af hvad i 6 eller 8 § sägs straffes med böter från och med tjugufem till och med fem hundra kronor; dock att för öfverträdelse af 6 § 3 mom. eller 8 § 3 mom. må kunna dömas till fängelse från och med en månad till och med två år.

2:o) Brott, som i 9 § 1—11 mom. sägs, straffes enligt allmän lag.

3:o) Brott, som i 9 § 12 mom. sägs, straffes med böter från och med femtio till och med fem hundra kronor. Har uppgift eller framställning, hvarom här är fråga, förekommit i tidning, och har den blifvit i ett senare nummer af skriften, innan åtal anstälts, utan omsvep berigtigad eller återtagen, må, der Rätten pröfvar uppgiften eller framställningen hafva i tidningen intagits i god tro, böterna kunna nedsättas under hvad sålunda blifvit bestämdt.

12 §.

(3; 4: 8.)

1:o) I de fall, som omförmälas i 11 §, vare skriften förbruten, dock ej till större del än det eller de blad, nummer eller häften, i hvilka det såsom brottsligt ansedda förekommer.

2:o) Är tryckt skrifts innehåll ej brottsligt, men har genom densamma missförstånd med främmande makt sig yppat, må Konungen kunna förordna, att

skriften utan rättegång skall vara förbruten, och vare i sådant fall skriftens egare berättigad till den ersättning af allmänna medel, som Konungen kan finna skälig.

(3; 4: 9.)

13 §.

1:o) Beslut, hvarigenom tryckt skrift förklarats förbruten, gälle alla till spridning afsedda exemplar af skriften, i hvilkens ego de än må finnas; skolande dessa exemplar genom offentlig myndighets försorg tagas i beslag och förstöras.

2:o) Den som med vetskap derom, att tryckt skrift förklarats förbruten, säljer eller annorledes sprider skriften, straffes med böter från och med femtio till och med fem hundra kronor eller fängelse från och med en till och med sex månader.

3:o) Utgifver någon med vetskap derom, att tryckt skrift förklarats förbruten, å nyo af trycket sådana stycken af skriften, som ansetts vara af brottsligt innehåll, straffes som i 2 mom. sägs, och gälle i fråga om ansvar för den nya skriftens innehåll hvad om tryckt skrift i allmänhet i denna lag stadgas.

4:o) Hvad i 2 och 3 mom. stadgas skall tillämpas äfven om beslut, hvarigenom skrift dömts förbruten, icke vunnit laga kraft.

2 Kap.*Om villkoren för skrifers tryckning, utgifvande och spridning.*

(1: 5.)

14 §.

1:o) En hvar svensk undersåte, som råder öfver sig och sin egendom och icke är förlustig medborgerligt förtroende, ege idka boktryckerirörelse, så väl för egen räkning, som i egenskap af målsman för sin hustru eller förmyndare för omyndig.

2:o) Aktiebolag, hvars styrelse har sitt säte inom riket, må ock idka boktryckerirörelse, om bolagsordningen sådant medgifver.

Sterbhusdelegare eller förmyndare för dem, om de äro omyndige, ege fortsätta boktryckerirörelse, som idkats af den aflidne. Konkursbo ege ock fortsätta dylik rörelse, som utöfvats af gäldenären.

För aktiebolags, sterbhusdelegares eller konkursbos räkning må dock boktryckerirörelse ej drifvas med mindre viss person, som är behörig att idka sådan rörelse, blifvit antagen till föreståndare för boktryckeriet. Sådan föreståndare vare ensam underkastad de skyldigheter och det ansvar, denna lag stadgar för boktryckare; dock svare bolaget, sterbhusdelegarne eller, om de äro omyndige, deras förmyndare eller konkursboet såsom för egen skuld för betalning af böter, skadestånd och rättegångskostnad, som föreståndaren i denna sin egenskap kan enligt denna lag kännas skyldig att utgifva.

15 §.

(1: 5.)

Boktryckeri må inrättas i stad eller köping; Konungen obetaget att tillåta inrättande af boktryckeri äfven å annan ort.

16 §.

(1: 5.)

Inrättas nytt boktryckeri, skall innehafvaren minst fjorton dagar förr, än någon skrift derifrån utgifves, i Stockholm hos Öfverståthållareembetet, i annan stad hos magistraten eller, der sådan ej finnes, hos den för staden särskildt tillsatta styrelse, samt i köping och å landet hos kronofogden skriftligen anmäla, att och hvarest boktryckeriet inrättats, och dervid aflemna de bevis, som erfordras för ådagaläggande af hans behörighet att idka boktryckerirörelse, så ock, der boktryckeriet innehafves af aktiebolag, bevis att behörig person antagits till föreståndare för boktryckeriet.

Öfverlåtes boktryckerirörelse å annan, eller ombytes föreståndare, eller varder föreståndare antagen för boktryckeri, för hvilket särskild föreståndare förut ej funnits, skall, innan derefter någon skrift från boktryckeriet utgifves, anmälan om förändringen göras hos samma myndighet och dervid aflemnas bevis angående nye innehafvaren eller antagne föreståndaren, på sätt nyss är sagdt.

Magistrat, stadsstyrelse eller kronofogde, hos hvilken anmälan skett, skall derom ofördröjligen underrätta Konungens Befallningshafvande; och åligge det Öfverståthållareembetet samt Konungens Befallningshafvande att genast efter det anmälan gjorts eller underrättelse derom inkommit gifva Justitiekanslern deraf del.

17 §.

(1: 5.)

Idkas boktryckerirörelse af någon, som icke är till rörelsens drifvande behörig, eller icke antagit föreståndare, der sådan bort antagas, eller icke gjort anmälan på sätt ofvan föreskrifves, eller idkas boktryckerirörelse utan Konungens tillstånd utom stad eller köping, vare för hvarje gång åtal sker straffet böter från och med tjugufem till och med fem hundra kronor. Har den tilltalade förut varit straffad för dylik förseelse, eller äro omständigheterna eljest synnerligen försvärande, må straffet kunna höjas till fängelse från och med en månad till och med ett år.

18 §.

Till boktryckeri hänföres i denna lag hvarje inrättning för skrifiers mångfaldigande genom tryckpress eller annat likartadt mekaniskt medel.

19 §.

Hvad i 14, 15, 16 och 17 §§ sägs gälla icke om boktryckeri, från hvilket endast utgå sådana alster, å hvilka enligt 20 § boktryckarens namn icke behöfver vara utsatt; skolande i fråga om drifvande såsom yrke af sådan boktryckerirörelse gälla hvad om idkande af näring i allmänhet är stadgadt.

(1:10.)

20 §.

Å hvarje tryckt skrift, med undantag af notifikationer och formulär med mera af dylik beskaffenhet, skola boktryckarens namn eller firma, tryckningsorten och årtalet utsättas. Försummas det, eller utsättes å tryckt skrift orätt boktryckarens namn eller tryckningsort, böte boktryckaren från och med tjugufem till och med fem hundra kronor. Har skriftens innehåll förklarats brottsligt, må straffet kunna höjas till fängelse från och med en till och med sex månader.

(1:6, 8, 9.)

21 §.

1:o) Utsätter någon utan författares tillstånd hans namn å tryckt skrift, straffes med böter från och med femtio till och med fem hundra kronor.

2:o) Lag samma vare, om utgifvare, förläggare eller boktryckare utan författares tillstånd eljest uppenbarar hans namn, utan att anställt åtal dertill föranleder. Har författares namn blifvit uppenbaradt i anledning af åtal, som pröfvas vara anställt i oträngdt mål, vare den, som anställt åtalet, förfallen till böter som i 1 mom. sägs.

3:o) Den som å tryckt skrift falskeligen utsätter namn å författare, utgifvare, eller förläggare, hvilket betecknar annan person än den verkliga författaren, utgifvaren eller förläggaren, straffes med böter från och med femtio till och med fem hundra kronor eller fängelse från och med en månad till och med ett år.

22 §.

1:o) Å hvarje nummer eller häfte af tidning eller tidskrift skall utsättas namnet på den, som i egenskap af hufvudredaktör har inseende öfver skriftens utgifvande och eger bestämma dess innehåll. Försummas det, böte boktryckaren från och med tjugufem till och med två hundra kronor.

2:o) Uppgifves å tidning eller tidskrift såsom hufvudredaktör annan person än den verkliga hufvudredaktören, skola så väl den uppgifne, der han egt kunskap om uppgiften och dertill samtyckt, som ock den verkliga hufvudredaktören

och förläggaren, den sistnämnde der uppgiften tillkommit med hans vetskap, straffas med böter från och med femtio till och med fem hundra kronor. Har skriftens innehåll förklarats brottsligt, må straffet kunna höjas till fängelse från och med en till och med sex månader.

3:o) Varder hufvudredaktör af tidning genom tillfälligt förfall hindrad att utöfva inseende öfver tidningens utgifning och bestämma dess innehåll, må han ändock under en tid af högst åtta dagar låta å tidningen uppgifva sig såsom hufvudredaktör, och vare han, der så sker, ansedd såsom hufvudredaktör af tidningen äfven under denna tid.

23 §.

(1: 4.)

Hufvudredaktör af tidning eller tidskrift må endast den vara, som är svensk undersåte, råder öfver sig och sin egendom, åtnjuter medborgerligt förtroende och personlig frihet samt är bosatt inom riket.

Är den, som å tidning eller tidskrift uppgifves såsom hufvudredaktör och jemväl utöfvar denna befattning, icke, jemlikt hvad ofvan sägs, dertill behörig, böte så väl hufvudredaktören som förläggaren från och med femtio till och med fem hundra kronor.

24 §.

(1: 4: 4: 2.)

Innan första numret eller häftet af tidning eller tidskrift utgifves, skall förläggaren till Justitiekanslern mot bevis aflemna skriftlig anmälan, innehållande uppgift å skriftens titel och tryckningsort samt förläggarens namn. Sker förändring i något af dessa hänseenden, skall, innan derefter något nummer eller häfte af skriften utkommer, förändringen anmälas på sätt nu är nämndt. Ej må titel å tidning eller tidskrift uppgifvas, som företer sådan likhet med förut anmäld titel å annan i riket utkommande tidning eller tidskrift, att förvexling mellan dem lätteligen kan ega rum.

Utgifves tidning eller tidskrift innan anmälan blifvit gjord i öfverensstämmelse med hvad här föreskrifves, böte förläggaren äfvensom boktryckaren, den sistnämnde der han egt vetskap om försummelsen, för hvarje gång åtal sker från och med tjugufem till och med två hundra kronor.

25 §.

(4: 2.)

Af hvarje tryckt skrift, hvarå boktryckarens namn bör vara utsatt, skall boktryckaren, ej senare än skriften utgifves, aflemna ett exemplar i Stockholm till Justitiekanslern och å annan ort till hans der förordnade ombud. Den det försummar böte från och med tjugufem till och med två hundra kronor.

26 §.

(1: 11.)

Boktryckare vare pliktig att af allt, som hos honom tryckes, till Kongl. biblioteket samt till hvarje af rikets universitet utan betalning aflemna ett fullständigt och felfritt exemplar enligt de närmare föreskrifter och vid det ansvar Konungen stadgar.

27 §.

Förlägges tryckt skrift för aktiebolags, sterbhusdelegares eller konkursbos räkning, vare den, hvilken å bolagets, sterbhusdelegarnes eller konkursboets vägnar utöfvar förläggareverksamheten, ensam underkastad de skyldigheter och det ansvar, denna lag stadgar för förläggare; dock svare bolaget, sterbhusdelegarne eller, om de äro onyndige, deras förmyndare eller konkursboet såsom för egen skuld för betalning af böter, skadestånd och rättegångskostnad, som han på grund af samma befattning kan enligt denna lag kännas skyldig att utgifva.

(1: 12.)

28 §.

1:o) En hvar svensk undersåte ege att idka handel med tryckta skrifter. För rättighet att sälja sådana skrifter i öppen bod gälle dock enahanda vilkor, som för idkande af sådan handel med andra varor äro eller blifva i allmänhet stadgade.

2:o) Huruvida och på hvilka vilkor sådan rätt, som i 1 mom. sägs, må tillkomma utländing, derom förordnar Konungen.

3:o) Idkar någon handel med tryckta skrifter utan att vara dertill berättigad, eller öferskrider någon den rätt honom i sådant afseende tillkommer, straffes med böter från och med fem till och med fem hundra kronor.

4:o) Ej må någon sälja eller annorledes sprida tryckt skrift, hvarå föreskrifven uppgift om boktryckarens namn eller firma eller om tryckningsorten saknas. Bryter någon häremot, straffes med böter från och med fem till och med två hundra kronor. Lag samma vare, om någon säljer eller annorledes sprider tryckt skrift, hvarå, honom veterligt, boktryckarens namn eller firma eller tryckningsorten äro origtigt uppgifna.

29 §.

För spridning af tryckt skrift genom anslag vid allmän plats gälle de vilkor och inskränkingar, som för dylik spridning af annan skrift äro eller varda stadgade.

3 Kap.

Om ansvarighet för tryckt skrifs innehåll.

30 §.

(1: 6, 7, 8.)

1:o) För innehållet af tryckt skrift, med undantag af tidning eller tidskrift, ansvare författaren. Kan det ej visas hvem han är, vare utgifvaren för innehållet

ansvarig. Finnes ej särskild utgifvare, eller kan det ej visas hvem han är, ansvare förläggaren och, om särskild förläggare ej finnes, eller det ej kan visas hvem han är, boktryckaren.

2:o) Var författare, utgifvare eller förläggare, hvilken ansvaret för tryckt skrifts innehåll bort åligga, vid den tid då skriften utgafs i anseende till ålder eller sinnesbeskaffenhet sådan, att ansvar enligt lag ej kan honom ådömas, eller undergick han då straffarbete, eller var han vid den tiden icke i riket bosatt, och kan han i sistnämnda fall ej heller, då ansvaret göres gällande, här i riket anträffas, svare i hans ställe den som, enligt hvad i 1 mom. sägs, närmast ofter honom är för skriftens innehåll ansvarig.

31 §.

(1: 7, 8; 4: 7.)

1:o) För innehållet af tidning eller tidskrift svare, der ej annorlunda här nedan sägs, hufvudredaktören.

2:o) Finnes hufvudredaktörens namn ej å skriften utsatt, eller finnes uppgiften derom vara falsk eller eljest oriktig, och kan det ej visas hvem hufvudredaktören är, eller var hufvudredaktören, efter ty i 23 § sägs, obehörig att utöfva sådan befattning, vare förläggaren ansvarig för skriftens innehåll.

3:o) Kan det ej visas hvem förläggaren är, eller inträffar i afseende på honom sådant fall, som omförmäles i 30 § 2 mom., ansvare boktryckaren.

4:o) Författare af särskild uppsats i tidning eller tidskrift, så ock den, hvilken låtit i tidningen eller tidskriften införa annons, vare jemte hufvudredaktören ansvarig för uppsatsens eller annonsens innehåll, der han genom att låta vid densamma utsetta sitt namn eller annorledes åtagit sig sådant ansvar; och må i ty fall Rätten kunna, om den finner skäligt, nedsätta straffet för hufvudredaktören under hvad i allmänhet bör å brottet följa.

32 §.

(1: 7.)

Den som utgifver öfversättning af annans skrift vare i fråga om ansvar för innehållet ansedd såsom författare. Lag samma vare om den, som utgifver annans skrift utan hans samtycke, eller utgifver skrift hvars författare afidit.

33 §.

(1: 12.)

Hvar som säljer eller annorledes sprider tryckt skrift, hvarå saknas uppgift om boktryckarens namn eller firma eller om tryckningsorten, vare i fråga om ansvar för skriftens innehåll ansedd såsom boktryckare, der det ej kan styrkas, från hvilket boktryckeri skriften utgått. Lag samma vare om den, som säljer eller annorledes sprider tryckt skrift, hvarå, honom veterligt, boktryckarens namn eller firma eller tryckningsorten äro origtigt uppgifna.

34 §.

Saknar författare, utgifvare eller hufvudredaktör tillgång till betalning af böter, skadestånd eller rättegångskostnad, som i anledning af åtal för tryckt skrifts innehåll ådömts honom efter denna lag, vare skriftens förläggare för betalningen deraf ansvarig.

Hvad här stadgas gälle ej om författare, som omförmäles i 31 § 4 mom.

4 Kap.

Om tillsyn öfver lagens efterlefnad, så ock om åtal och qvarstad.

(4: 1, 5.)

35 §.

Justitiekanslern åligge att sjelf och genom ombud, som af honom förordnas, vaka öfver denna lags efterlefnad.

Ombud för Justitiekanslern förordnas å hvarje ort utom Stockholm, hvarest boktryckeri blifvit i behörig ordning anlagdt. Ombuden skola vid utöfningen af sin befattning ställa sig till efterrättelse denna lag jemte de särskilda föreskrifter, som af Justitiekanslern meddelas, samt njuta det skydd och vara underkastade det ansvar allmän lag stadgar för tjenstemän.

(4: 5.)

36 §.

Allmän åklagare i mål, som angå förbrytelse mot denna lag, är Justitiekanslern eller den han för hvarje särskildt fall dertill förordnar.

Hvad sålunda är stadgadt utgör ej hinder för annan allmän åklagare eller Riksdagens Justitieombudsman att mot embets- och tjenstemän för förbrytelser i embetet, begångna mot denna lag, föra den talan, hvartill gällande lag och instruktioner gifva anledning.

(4: 3, 5; 5: 11.)

37 §.

Är förbrytelse mot denna lag af beskaffenhet att böra straffas efter allmän lag, skall i fråga derom, huruvida förbrytelsen hörer under allmänt åtal eller må åtalas endast af målsegande, gälla hvad i allmän lag finnes stadgadt.

Öfriga förbrytelser mot denna lag höra under allmänt åtal, derest de ej, enligt hvad nedan i denna § sägs, äro från sådant åtal undantagna.

Förbrytelse, som i 8 § 1 mom. eller 21 § omförmäles, må åtalas endast af målsegande. Lag samma vare om öfverträdelse af hvad i 6 § 5 eller 6 mom. sägs, der den ej innefattar brott i embete eller tjänst, så ock om brott, som i 9 § 12 mom. sägs, då allenast enskild persons rätt derigenom förnärmas.

38 §.

(4: 6.)

Åtal för förbrytelse, begången genom tryckt skrift, må ej af allmän åklagare anställas sedan sex månader förflutit från den dag, då skriften jemlikt 25 § aflemnades till Justitiekanslern eller hans ombud. Hvad nu är sagdt utgör dock ej hinder för allmän åklagare att, sedan åtal för tryckt skrifts innehåll blifvit inom nämnda tid anställt mot någon af dem, hvilka, enligt hvad i 3 kap. stadgas, ansvaret för skriftens innehåll kan komma att åligga, efter utgången af samma tid i målet instämma annan, som jemte denne eller i hans ställe kan vara för innehållet ansvarig.

Om tid för målsegande att anställa åtal gälle hvad i allmän lag sägs.

39 §.

(4; 3; 5: 8, 11.)

Anses tryckt skrift innefatta förbrytelse, som medför ansvar enligt 11 § i denna lag, må, derest det prövas nödigt, skriften beläggas med qvarstad i den ordning nedan stadgas.

40 §.

(4: 3.)

1:o) Innan åtal väckes, må, om förbrytelsen hörer under allmänt åtal, qvarstad förordnas af Justitiekanslern, så ock af hans ombud i den ort, hvarest skriften blifvit tryckt, eller, om densamma utgått från boktryckeri, som blifvit obehörigen anlagdt å ort der ombud ej finnes, af ombudet i närmaste stad. Saknas å skriften uppgift om tryckningsorten, eller finnes uppgiften derom origtig, vare såsom tryckningsort ansedd den ort der skriften anträffas.

Förordnande, som här sägs, skall, för att vara gällande, sist inom fyra dagar efter det skriften jemlikt 25 § aflemnades till Justitiekanslern eller hans ombud, vara meddeladt den, som har att ombesörja qvarstadens verkställande i tryckningsorten.

2:o) Sedan åtal blifvit väckt, må Rätten kunna förordna om qvarstad, ehvad talan föres af allmän åklagare eller målsegande. Ej må yrkande derom göras senare än å den rättegångsdag, då svaranden första gången kommer inför Rätten tillstädes. Är sådant yrkande hos Rätten gjordt, skall Rätten genast eller sist inom två dagar deröfver meddela beslut.

(5: 8, 11.)

(4: 8.)

41 §.

Förordnande om qvarstad skall innehålla uppgift å det eller de stycken af skriften, som föranledt qvarstaden, och må allenast gälla blad, nummer eller häfte, hvori samma stycken förekomma.

(4: 3; 5: 8.)

42 §.

Förordnande om qvarstad, som meddelats af Justitiekanslern eller hans ombud, skall underställas pröfning af den Rätt, hvarest åtal för skriftens innehåll bör väckas; skolande förty förordnandet anmälas hos Rätten eller dess ordförande, om skriften blifvit tryckt i stad, der Rätten har sitt säte, sist inom två dagar och i annat fall sist inom åtta dagar efter det förordnandet meddelades. Rättens beslut i sådan fråga skall meddelas sist inom fyra dagar efter det underställningen skedde.

Har ej underställning skett eller beslut meddelats inom tid, som nu är nämnd, vare förordnandet förfallet.

Justitiekanslern ege, der han finner skäligt, återkalla förordnande om qvarstad, som meddelats af hans ombud, ändå att förordnandet faststälts af Rätten.

(4: 3, 5, 6; 5: 8.)

43 §.

Har förordnande om qvarstad blifvit af Rätten fastställt, och finner ej Justitiekanslern, derest förordnandet meddelats af hans ombud, skäligt detsamma återkalla, skall åtal för skriftens innehåll ofördröjligen väckas. Varder ej stämning å någon af dem, hvilka, enligt hvad i 3 kap. stadgas, ansvaret för skriftens innehåll kan komma att åligga, hos Rätten begärd i Stockholm inom två dagar, i Westerbottens och Norrbottens län inom trettio dagar och i öfriga län inom fjorton dagar efter det fastställelsen skedde, eller visar ej åklagaren å tid, som för målets handläggning i stämningen utsättes, att denna blifvit behörigen kungjord, eller att laga hinder derfor mött, förklare Rätten förordnandet hafva förfallit. Har sådant hinder mött, åligge åklagaren vid enahanda påföljd att inom ny tid, som af Rätten utsättes, visa antingen att åtal anstälts eller att påstående att skriften skall dömas förbruten blifvit anhängiggjort på sätt i 59 § sägs.

44 §.

Varder åtal för tryckt skrifts innehåll eller påstående att skriften skall dömas förbruten af Rätten ogilladt, skall förordnande om qvarstad i sammanhang dermed af Rätten upphävas.

45 §.

(5: 11.)

Öfver Rättens beslut, hvarigenom qvarstad förordnats eller af Justitiekanslern eller hans ombud meddeladt förordnande om qvarstad faststälts, må utan inskränkning i afseende på tiden föras klagan genom särskilda besvär.

Öfver Rättens beslut, hvarigenom yrkande om qvarstad ogillats, eller förordnande om qvarstad upphäfts eller förklarats hafva förfallit, må klagan ej föras. Ej heller må, sedan yrkande om qvarstad ogillats, eller förordnande om qvarstad upphäfts, förfallit eller återkallats, fråga om skriftens beläggande med qvarstad ånyo upptagas.

46 §.

(5: 8, 11.)

Förordnande om qvarstad gånge i verkställighet utan hinder af underställning eller besvär.

47 §.

(5: 8, 12.)

För verkställande af qvarstad skall skyndsam handräckning lemnas i Stockholm af Öfverståthållarembetet, i annan stad, som ej lyder under landsrätt, af magistrat, samt i stad, som lyder under landsrätt, äfvensom i köping och å landet af kronofogde eller länsman.

Underkastade qvarstad äro alla till spridning afsedda exemplar af skriften, i hvilken ego de än må finnas.

Skriftligt bevis om antalet af de exemplar, som å hvarje ställe beläggas med qvarstad, skall genast utan lösen tillställas den, hos hvilken qvarstaden verkställs.

48 §.

(5: 12.)

På Justitiekanslerns pröfning ankomme, huruvida qvarstad, som förordnats af hans ombud, skall verkställas äfven å andra orter än i tryckningsorten.

49 §.

(5: 8.)

Då förordnande om qvarstad upphäfves, förfaller eller återkallas, gånge all verkställighet af qvarstaden åter; åliggande det myndighet, som i 47 § sägs, att ofördröjligen lemna handräckning till qvarstadens häfvande.

50 §.

(4: 9.)

1:o) Den som, medan förordnande om qvarstad å tryckt skrift är gällande,

med vetskap om förordnandet säljer eller annorledes sprider skriften, straffes med böter från och med femtio till och med fem hundra kronor eller fängelse från och med en till och med sex månader.

2:o) Utgifver någon, medan förordnande om kvarstad å tryckt skrift är gällande, med vetskap om förordnandet ånyo af trycket sådana stycken af skriften, som föranledt kvarstaden, straffes som i 1 mom. sägs, och gälle i fråga om ansvar för den nya skriftens innehåll hvad om tryckt skrift i allmänhet i denna lag stadgas.

5 Kap.

Om rättegången i tryckfrihetsmål.

(1:5; 5: 6.)

51 §.

1:o) Åtal angående förbrytelse mot denna lag upptages, der ej annorlunda här nedan sägs, vid Rådstufvurätten i den stad, der skrift, som föranledt åtalet, blifvit tryckt, eller, om den blifvit tryckt i stad, som lyder under landsrätt, eller i köping eller på landet, vid Rådstufvurätten i närmaste stad. Saknas å skriften uppgift om tryckningsorten, eller finnes uppgiften derom vara oriktig, gälle om tryckningsort hvad i 40 § för sådant fall stadgas.

2:o) Om laga domstol för åtal å förbrytelse, som omförmäles i 13 § 2 mom., 17 §, 21 § 2 mom., 28 § eller 50 § 1 mom., gälle hvad i allmän lag sägs.

3:o) Är förbrytelse att hänföra till brott i embete eller tjänst, gälle om laga domstol hvad i sådant afseende är för embetsbrott stadgadt.

(5: 1.)

52 §.

Tilltalas någon för brott, som i 9 § sägs, skall frågan, huruvida skriftens innehåll är brottsligt, pröfvas af särskild nämnd eller jury, der ej parterne förklara sig vilja utan sådan pröfning hänskjuta målet till Rättens omedelbara afgörande.

(5: 2.)

53 §.

1:o) Rådstufvurättens samtliga ledamöter skola, i Stockholm vid början af hvarje år och i annan stad när jury i tryckfrihetsmål första gången under året skall

sättas, välja en jurymannakorps, bestående i Stockholm af trettio och i annan stad af tjugu, i staden eller inom fem kilometer derifrån boende, myndige och allmänt aktade personer, att intill samma års slut i den ordning här nedan sägs tjenstgöra såsom jurymän. Har mer än halfva antalet ledamöter i jurymannakorpsen före årets slut afgått, skall ursprungliga antalet fyllas genom nytt val.

2:o Juryn i hvarje mål skall, sedan ransakningen fullbordats, bildas sålunda, att Rätten genom lottning ur den i 1 mom. oförmälda jurymannakorps uttager fem, samt parterne, bland korpsens öfrige ledamöter eller andre till ledamöter i korpsen valbare, å hvardera sidan nämna sex, enligt hvad allmän lag stadgar om domare, ojäfvige personer. Derefter ege hvardera parten att utan anförda skäl utesluta en bland de af Rätten uttagne och tre bland de af vederparten nämnde. De återstående nio utgöra juryn.

3:o Undandraget sig part genom uteblifvande från Rätten eller eljest att nämna eller utesluta jurymän, skall Rätten i förra fallet nämna i partens ställe och i senare fallet genom lottning verkställa den uteslutning, som eljest tillkommit parten. Äro å endera sidan flera, som hafva del i saken, och drager sig någon af dem undan att nämna eller utesluta jurymän, vare det val, som göres af de öfriga, för honom gällande. Kunna flera parter, som på samma sida hafva i saken del, ej förena sig om nämning af jurymän, nämne hvardera en man till juryn. Går ej antalet till sex, nämne de ytterligare en hvardera. Går antalet öfver sex, minskas det genom lottning. Sämjas de ej, hvilka bland de å andra sidan nämnde eller hvilken bland de af Rätten uttagne skola uteslutas, varde ock sådant uttrönt genom lottning.

54 §.

(5: 3.

De som blifvit valde till jurymän skola af Rätten eller dess ordförande kallas att å viss tid infinna sig vid Rätten och varde vid kallelsen erinrade om den påföljd för förfallolöst uteblifvande, hvarom i 55 § stadgas.

55 §.

Den, som är öfver sextio år gammal, vare ej skyldig att deltaga i jury; ej heller embets- eller tjensteman, som af sin befattning är hindrad att fullgöra uppdraget. Eljest må ingen utan laga förfall undandraga sig sådant uppdrag. Sker det ändå, ege Rätten förelägga honom vid vite att inställa sig, och skall han ersätta det besvär och den kostnad, som genom hans tredska tillskyndas parterna och öfriga ledamöter i juryn.

Är någon, som kallas att deltaga i jury, af förfall hindrad att komma tillstädes, gifve det Rätten tillkänna senast å tid, som af Rätten dertill utsättes. Godkännes förfallet, skall vid val af ny ledamot i den afgångnes ställe förfaras i

tillämpliga delar som i 53 § sägs, så att part alltid eger utesluta halfva antalet af de af vederparten nämnde och en af de af Rätten uttagne. Ej må till juryman nämnas någon som förut blifvit i samma mål af part utesluten.

Ledamot i jury åtnjute ej godtgörelse för sin inställelse.

(5: 3.)

56 §.

När fulltalig jury inför Rätten tillstädeskommit, skola dess ledamöter aflägga edlig försäkran att etter bästa förstånd och samvete besvara de frågor, som af Rätten till juryn framställas, och att i obrottslig tystnad hålla så väl hvad som under öfverläggningen yttras, som huru de särskilda ledamöterna rösta. Juryen välje derefter inför Rätten en af sina ledamöter att vid juryns öfverläggningar föra ordet.

(5: 4, 5.)

57 §.

Rätten skall till juryn öfverlemna, jemte alla till målet hörande handlingar, en skriftlig sammanfattning af hvad i saken förekommit, samt derefter till juryns besvarande framställa den fråga, huruvida skriftens innehåll är brottsligt efter det eller de lagrum, åklagaren (målseghanden) åberopat. Afser åtalet flera förbrytelser eller föranleder målets beskaffenhet i öfrigt flera frågor, varde de hvar för sig framställda. Derefter öfverlägga juryn, sedan Rättens ledamöter afträdt, om det beslut som skall fattas. Framställd fråga skall af juryn med ja eller nej besvaras. Ej må juryn åtskiljas, innan samtliga frågor blifvit besvarade. För den tilltalades fällande fordras minst två tredjedelar af rösterna. Uppnås ej detta röstetal, varde han frikänd.

Juryns beslut skall, om det ej muntligen tillkännagifves inför Rätten innan juryn åtskiljes, skriftligen affattadt och af samtliga jurymännen undertecknadt tillställas Rättens ordföfande.

Sedan juryns beslut blifvit inhemtadt, afgöre Rätten målet och afkunne ofördröjligen för parterne utslag.

58 §.

Är i mål, hvarom i 52 § sägs, tvist om hvem som är för skriftens innehåll ansvarig, skall samma tvist af Rätten afgöras innan fråga om juryns väljande förekommer.

Beslut, som Rätten i denna tvist under rättegången meddelar, må ej komma under högre Rätts pröfning annorledes än i sammanhang med slutliga utslaget.

Varder beslutet ändradt, och finnes vid sådant förhållande någon tilltalad icke hafva fått utöfva den rätt att deltaga i val af jury, som honom tillkommit, vare

valet jemte juryns utlåtande förfallet, der ej utlåtandet är i alla delar friande eller den tilltalade förklarar sig ändock åtnöjas med detsamma.

59 §.

Utan hinder deraf, att den eller de, hvilka bort för tryckt skrifts innehåll ansvara, afidit eller icke kunna anträffas, må påstående, att skriften skall dömas förbruten, af Rätten pröfvas, sedan, der så kan ske, förläggaren eller boktryckaren blifvit deröfver hörd.

60 §.

(5: 7, 9.)

Varder i mål, deri pröfning af jury egt rum, den tilltalade eller, om de äro flere, någon af dem till ansvar dömd, skall målet i hela dess vidd underställas Hofrättens pröfning.

61 §.

(5: 15.)

Mål angående ansvar för tryckt skrifts innehåll må ej handläggas gemensamt med mål, som icke bedömes enligt denna lag.

62 §.

(5: 6.)

I allt, hvad genom denna lag icke uttryckligen annorlunda stadgas, gälle om rättegången i tryckfrihetsmål hvad i allmän lag om rättegång i brottmål sägs.

6 Kap.

Om utrikes tryckt skrift.

63 §.

(4: 10, 11.)

Hvad här ofvan i 1 kap. 9 § 1—11 mom., 11 § 2 mom. och 12 § 2 mom., 2 kap. 14—20 §§, 21 § 1 och 2 mom., 22—27 §§ och 28 § 4 mom., 3 kap., 4 kap. 38—40, 42—46 och 48 §§ samt 5 kap. sägs skall icke oga tillämpning å skrift, som blifvit tryckt utrikes.

I fråga om sådan skrift stadgas särskildt som följer:

1:o) Utrikes på svenska språket tryckt skrift, med undantag af notifikationer och formulär med mera af dylik beskaffenhet, må ej här i riket hållas till salu eller till spridande på annat sätt, innan ett exemplar af skriften blifvit aflemnadt till Justitiekanslern. Hvar som bryter häremot straffes med böter från och med tjugufem till och med två hundra kronor.

2:o) Föröfvar någon genom utrikes tryckt skrift gerning, som i allmän lag är med straff belagd, straffes såsom der sägs. Till enahanda ansvar vare den förfallen, som med vetskap om skriftens innehåll säljer eller annorledes sprider densamma. I öfrigt skall om delaktighet i brott som här afses gälla hvad i allmän lag stadgas.

Då ansvar ådömes enligt detta mom., skall skriften dömas förbruten.

3:o) Finner Justitiekanslern utrikes tryckt skrift, som i riket införts, vara af brottsligt innehåll, ege han förordna, att skriften skall beläggas med kvarstad; göra dock ofördröjligen anmälan derom hos Konungen, som, derest han ej finner kvarstaden böra förfalla, förordnar, att skriften skall vara förbruten, dock med rätt för innehafvare af skriften att inom viss tid låta utföra densamma ur riket.

4:o) Om tid för anställande af åtal så ock om rättegång i mål angående förbrytelse genom utrikes tryckt skrift gälle hvad i allmän lag stadgas.

7 Kap.

Allmänna bestämmelser.

(5: 15, 16.)

64 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till deras fulla gäldande, förvandlas de enligt allmän strafflag.

65 §.

Hvad i allmän lag stadgas om dem, som äro underkastade svensk straffrätt, om sammanträffande af brott, om förening eller förändring af straff, om särskilda grunder, som utesluta, minska eller upphäfva straffbarheten, samt om skadestånd, gälle äfven förbrytelser mot denna lag, så vida ej i samma lag annorlunda bestämmas.

66 §.

(5: 15.)

Alla mål angående förbrytelser mot denna lag skola vid ansvar för domare och andre embetsmän med största skyndsamhet handläggas.

Denna lag skall i stället för Tryckfrihetsförordningen af den 16 Juli 1812 gälla till efterlefnad från och med den 1 Januari 1889.

Den som, då lagen träder i kraft, utöfvar boktryckerirörelse, hvartill han enligt äldre lag varit berättigad, ege fortsätta samma rörelse, ändå att han enligt denna lag icke skulle vara behörig att idka boktryckerirörelse. Drifves rörelsen för aktiebolags, sterbhusdelegares eller konkursbos räkning, skall dock, innan någon skrift efter utgången af år 1888 från boktryckeriet utgifves, föreståndare för rörelsen antagas och anmälan derom göras på sätt i 14 och 16 §§ af denna lag stadgas.

Enligt äldre lag gjord anmälan om utgifvande af tidning eller tidskrift gälle endast för tidningens eller tidskriftens utgifvande intill utgången af år 1888; skollande, innan derefter något nummer eller häfte af tidningen eller tidskriften utkommer, anmälan göras enligt 24 § i denna lag.

Anmälan, hvarom i 16 eller 24 § förmäles, må göras redan under November och December månader 1888.

Mål, som då denna lag träder i kraft är vid domstol anhängigt, skall i allt hvad till rättegången hörer behandlas enligt äldre lag.

Förslag

till

ändringar i 85, 107 och 108 §§ Regeringsformen.

§ 85.

Såsom grundlagar skola anses: denna Regeringsform samt den Riksdagsordning, den Successionsordning och den Tryckfrihetslag, hvilka i öfverensstämmelse med de grundsatser, som i denna Regeringsform bestämmas, Riksdagen och Konungen gemensamt fastställa.

§ 107.

Skulle Konstitutionsutskottet anmärka, att Statsrådets ledamöter samfaldt eller en eller flere af dem, uti deras rådslag om allmänna mått och steg, icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta, eller att någon föredragande icke med oveld, nit, skicklighet och drift sitt förtroendeembete utöfvat, ege då utskottet att sådant tillkännagifva för Riksdagen, hvilken, om den finner rikets väl det kräfvat, kan hos Konungen skriftligen anmäla sin önskan, att Han ville ur Statsrådet och ifrån embetet skilja den eller dem, emot hvilka anmärkning blifvit gjord.

Frågor uti detta ämne kunna i Riksdagens Kamrar väckas och af andra Riksdagens utskott än Konstitutionsutskottet hos Kamrarne andragas, men icke af Riksdagen afgöras förr, än sistnämnda utskott deröfver blifvit hört. Under Riksdagens öfverläggningar derom skola icke Konungens beslut uti mål, som röra enskilda personers eller korporationers rättigheter och angelägenheter, kunna ens nämnas, ännu mindre någon Riksdagens pröfning underställas.

§ 108.

Allt hvad Riksdagen efter granskning godkänt eller lemnat oanmärkt, bör anses hafva vunnit decharge i afseende på det granskade, och ingen ny, till ansvarighet förbindade, granskning af ny Riksdag i samma mål vara tillåten; dock bör, oakadt den af Riksdagens utskott eller revisorer förrättade generella öfersigt af statsmedlens utdelning, det åligga vederbörande embetsmän att verkställa den speciella revision, som dem i kraft af deras embetsbefattning tillkommer.

Förslag

till

ändringar i 69 och 70 §§ Riksdagsordningen.

§ 69.

Lagtima riksdag skall hvert tredje år tillsätta en nämnd af fyratioåtta personer, deraf hvardera Kammaren genom slutna omröstning inom sig utser tjugofyra, och hvilken nämnd, i den ordning 103 och 104 §§ Regeringsformen stadga, eger att döma, huruvida Högsta Domstolens samtliga ledamöter gjort sig förtjente att i deras viktiga kall bibehållas, eller om visse af dem, utan bevisligen begångna fel och brott, hvarom Regeringsformens 102 § handlar, likväl kunna anses böra från utöfningen af Konungens domsrätt skiljas.

§ 70.

Den i föregående paragraf omförmälda nämnd träder samma dag den blifvit vald tillsammans. Nämnens samtliga ledamöter rösta först, man för man, öfver den frågan: skall omröstning anställas till uteslutande af någon bland Högsta Domstolens ledamöter? Besvaras denna fråga enhälligt eller af de flesta rösterna med *nej*, blifva Högsta Domstolens samtliga ledamöter bibehållne. Besvaras den åter med *ja*, uppgör hvar och en af nämnden en slutna lista på dem af Högsta Domstolens ledamöter, flere eller färre, som han anser böra entledigas. De tre bland dessa, som då fått det största antal röster emot sig, ställas hvar efter annan under ny omröstning, hvarvid två tredjedelar af rösterna fordras emot den eller dem, som skola anses vara från Riksdagens förtroende uteslutne; och förhållas derefter såsom i Regeringsformens 103 § vidare föreskrifves.

Utdrag af protokollet öfver Justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms slott Måndagen den 14 Februari 1887,

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern THEMPTANDER,
 Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Grefve EHRENSVÄRD,
 Statsråden: LOVÉN,
 VON STEYERN,
 Friherre VON OTTER,
 HAMMARSKJÖLD,
 RICHERT,
 RYDING,
 VON KRUSENSTJERNA,
 Friherre TAMM.

Departementschefen Statsrådet von Steyern anförde: "Då jag nu till åttlydnad af Eders Kongl. Maj:ts den 21 November 1884 gifna föreskrift går att underställa Eders Kongl. Maj:ts profning förslag till en ny tryckfrihetslag; tillåter jag mig erinra derom, att såsom förnämsta skälet för meddelande af berörda föreskrift anfördes bristerna i gällande stadganden om ansvarighet för tryckt skrifts innehåll.

Angående uppkomsten och verkningarna af dessa stadganden hafva Konstitutionsutskotten vid 1869 och 1871 årens riksdagar lemnat en framställning, af hvilken det väsendtliga här må i minnet återkallas.

Den tryckfrihetsförordning af år 1766, genom hvilken pressen i vårt land erhöill sitt första i lag grundade skydd, hade så väl för periodisk som icke periodisk skrift stadgat, att författaren skulle bära ansvar för innehållet, men ålagt boktryckaren att, der författaren icke utsatt sitt namn å skriften, styrka hvem som vore skriftens författare eller ock sjelf ansvara för dess innehåll. Detta förhållande

förändrades dock under de närmast följande årtiondena efter hand derhän, att ansvaret för tryckt skrifts innehåll stannade på boktryckaren ensam, ej blott i afseende på skrifter i allmänhet, utan äfven i afseende på periodiska skrifter, till hvilkas utgifvande endast boktryckare kunde erhålla tillstånd.

En bland de främsta uppgifterna för den lagstiftning, hvars resultat framträdde i tryckfrihetsförordningen den 9 Mars 1810, blef att befria boktryckaren från den ovillkorliga ansvarsskyldighet, som dittills ålegat honom, medan man på samma gång ville, så långt möjligen kunde ske, skydda författares rätt att, om han det önskade, vara okänd. Så snart författarens namn fans å skriften utsatt, blef det derföre han som, på sätt af lagens 1 § 5 och 7 mom. samt 5 § 1 mom. framgick, ställdes till ansvar för dess innehåll, derest det befans brottsligt. Men hade författaren icke låtit utsätta sitt namn å skriften, kunde boktryckaren, som i sådant fall i första hand åtalades, leda ansvaret ifrån sig genom att förete en af författaren undertecknad namnsedel, bevittnad af två af boktryckaren väl kända personer, på hvilka ansvaret för skriftens innehåll öfvergick, om författarens namn eller hemvist befunnos i namnsedeln origtigt uppgifna eller ock der saknades. Namnsedeln kunde dock först sedan målet efter ransakning vid underrätt öfverlemnats till hofrätten, för att der afdömas, affordras boktryckaren, och detta endast efter inhemtande af tryckfrihetskomiténs yttrande och då målet var af urbota beskaffenhet, eller boktryckaren pröfvades ega den ringa förmögenhet att böterna, då de öfverstege 16 rdr. 32 sk. beo, måste förvandlas i fängelsestraff. Sålunda nöjde man sig i allmänhet med boktryckarens ansvarighet, så vida ej urbota brott var begånget, i hvilket fall författaren, då han kunde anträffas, alltid borde svara. Samma bestämmelser gälde jemväl för periodiska skrifter, i afseende på hvilka dock särskildt stadgades, att utgifvaren borde stå författareansvar. Deremot saknades ännu hvarje föreskrift om uttagande af tillståndsbevis och innehafvande af vissa behörighetsvilkor för utgifvande af sådan skrift.

De hinder denna lag lade i vägen för den rätte svarandepartens upptäckande och inställande redan vid rättegångens början funnos snart föranleda onödigt uppskof i rättegången. Den nya tryckfrihetsförordning, som utfärdades den 16 Juli 1812, efter att hafva blifvit, i strid med regeringsformen, föreslagen och antagen vid samma riksdag, stadgade derföre i afseende på andra skrifter än periodiska, att om ej författaren sjelfmant gaf sig hos domaren tillkänna, hans namnsedel skulle genast vid rättegångens början till domstolen ingifvas, och, såsom det vidare heter, den derigenom upptäckta rätta parten för domstolen inkallas (1 § 8 mom.). Detta har tolkats så, att blotta företeendet af en namnsedel, äfven om boktryckaren varit fullt medveten om origtigheten af deri lemnade uppgifter, gjort tillfyllest för att befria honom från ansvar för skriftens innehåll. Också hafva namnsedlar blifvit företedda, som innehållit uppenbart oriktig uppgift om åtalad skrifts författare. Vidgår den uppgifne det oakadt författareskapet, fälles han till ansvar för en förbrytelse, i hvars

föröfvande han icke tagit någon del, men om han nekar eller utan laga förfall från svaromål uteblifver, träffar ansvaret för skriftens innehåll de om möjligt ännu mer oskyldiga namnsedelvittnena. (1 § 6 mom.)

Af ännu större betydelse voro den nya tryckfrihetsförordningens stadganden om den periodiska pressen, hvilken nu, i likhet med hvad före 1809 egt rum, gjordes till föremål för särskild lagstiftning. Sedan för detta ändamål den ännu kvarstående definitionen på periodisk skrift fått inflyta i 1 § 1 mom., uppställdes i 4 mom. af samma § för rättigheten att utgifva sådan skrift det vilkor, att utgifvaren erhållit hofkanslerns bevis, att hinder för skriftens utgifvande ej förekomme, hvilket bevis dock icke kunde vägras i andra fall, än då sökanden var för nesligt brott dömd eller förklarad ovärdig att föra andras talan. Dessa föreskrifter äro likväl endast att betrakta såsom en inledning till och en nödvändig förutsättning för det stadgande, som var hufvudändamålet med de förändringar tryckfrihetsförordningen vid 1812 års riksdag undergick, nemligen upplifvandet af den sedan år 1809 hvilande indragningsmakten. Härom stadgades i 4 § 8 mom., att hofkanslern kunde, när han ansåg ett dagblad eller en periodisk skrift vådlig för allmän säkerhet eller utan skäl och bevis förnärmande enskild rätt eller af en fortfarande smädlig egenkap, genast låta inställa skriftens utgifvande, till dess efter anmälan hos Kongl. Maj:t, hvilken anmälan borde ske sist inom åtta dagar sedan hofkanslern blifvit underrettad om kvarstadens verkställande, Kongl. Maj:t i statsrådet förordnat, huruvida den inställda skriftens fortsättning kunde vidare tillåtas. På Kongl. Maj:ts förordnande skulle det ankomma, huruvida utgifvaren af en sålunda indragen periodisk skrift framdeles finge utgifva annan sådan skrift.

Det är från denna tid, från tillståndsbevisets och indragningsmaktens införande, som uppkomsten af legda s. k. ansvaringar härleder sig. Den osäkra ställning, hvori en tidningsutgifvare genom bruket af denna godtyckliga makt försattes, i det att han icke blott förlorade rättigheten att fortfarande utgifva sin tidning utan ock förklarades obehörig att i egenkap af utgifvare befatta sig med något annat tidningsföretag, gjorde det för honom nära nog nödvändigt att, om ock på sidan om gällande lag, bereda sig utväg att fullgöra sina förbindelser mot den allmänhet, hvars prenumerationsmedel han uppburit. Utvägen bestod deri att, efter aftal med annan person, denne anmälde sig såsom ansvarig utgifvare af en tidning, hvilken, oafsedt någon obetydlig förändring af titeln, i allt öfrigt liknade den indragna, och hvilken nya tidning lemnades såsom ersättning åt den indragna tidningens prenumeranter. Något annat hade den nye ansvarigen icke med skriftens utgifvande att skaffa, än att han till boktryckaren aflemnade det för sådant ändamål nödiga tillståndsbeviset. Den ursprunglige redaktören fortfor att utöfva ledningen af tidningsföretaget, medan ansvaringarna aflöste hvarandra allt efter som tidningens indragning upprepades.

Från början hade således bruket af legda ansvaringar tillgripits såsom det enda medlet att mot den stränga utöfningen af indragningsmakten skydda det mellan

en tidnings utgifvare och dess prenumeranter ingångna aftal. Men sedan indragningssmakten år 1844 blifvit afskaffad, och intet hinder vidare mötte för hvar och en välfrejdad person att utgifva tidningar eller andra periodiska skrifter, har saken antagit en annan karakter. Man bibehöll nemligen tillståndsbeviset i 1 § 4 mom. jemte föreskrifterna i 1 § 8 mom. att, när rättegång blifvit mot dagblad eller periodisk skrift anställd, utgifvarens namn skulle af justitiestatsministern enligt den hos honom gjorda anmälan uppgifvas, och i 4 § 2 mom., att skriftens utgifvande skulle inställas, till dess utgifvaren iakttagit hvad som föreskrifvits om sådan anmälan. Dessa lagrum, sammanställda med hvarandra, hafva af domstolarna tolkats så, att den, som i tillståndsbeviset fans nämnd såsom utgifvare, ovilkorligen skulle såsom sådan anses, och i denna sin egenskap uppbära det ansvar för skriftens innehåll, som 1 § 7 mom. ålägger utgifvaren. Med denna af lagstiftaren säkerligen icke afsedda men af ordalagen lätt framkallade tolkning af lagen var fältet lemnadt öppet för det slag af ansvaringar, öfver hvars tillvaro man nu klagat. Med lagens rätta förstånd ansågs det ej längre oförenligt att såsom utgifvare af en tidning uppgafs en person, som icke hade något med skriftens utgifvande att skaffa och icke ens innehade de egenskaper, hvilka kunde hafva satt honom i stånd att utöfva en sådan befattning. Det kunde till och med inträffa, att en person, som i sin egenskap af tidningsutgifvare eller af annan orsak dömts förlustig sin frihet och således var absolut oförmögen att egna någon uppmärksamhet åt tidningsföretaget, fortfor att vara ansvarig utgifvare och i sådan egenskap ådömdes ansvar för innehållet af skrifter, hvilkas beskaffenhet, ja tillvaro var honom fullkomligt obekant. Ett sådant fall har inträffat under de senaste åren, utan att det lyckats åklagaren att oaktadt alla bemödanden afvärja straffet från ansvaringen och rigta det mot den verkliga utgifvaren, hvars skuld icke af någon betvivlades eller kunde betvivlas. En lag, som tillstodder eller rent af inbjuder till ett sådant för rättskänslan upprörande handlingssätt, kan ej göra anspråk på det anseende och den helgd, som borde tillkomma den särskildt i dess egenskap af grundlag.

Men till en revision af tryckfrihetslagstiftningen finnas äfven andra skäl. I fråga om straff för tryckfrihetsbrott, om vilkoren för idkande af boktryckerirörelse och bokhandel, om åtalsrätt och rätt att belägga tryckt skrift med kvarstad, om juryns sammansättning och reglerna för dess verksamhet samt om rättegången i öfrigt i tryckfrihetsmål, äfvensom om vilkoren för spridning här i riket af utländska skrifter och om ansvar för dylika skrifers innehåll lemna lagen rum för allvar samma anmärkningar. Dess uppställning är synnerligen oredig. Ämnena förekomma blandade om hvarandra på ett sätt, som gör uppfattningen svår och tillämpningen i hög grad osäker och vacklande. Sjelfva språket afviker på ett ingalunda lyckligt sätt från de öfriga grundlagarnas och från det i lagstiftningen i allmänhet vedertagna. Det är ej möjligt att i en sådan lag omarbete något eller några af hufvudpartierna, utan att omskrifva hela lagen. Detta är ock hvad som nu i öfverensstämmelse med Eders Kongl. Maj:ts nådiga befallning blifvit verkställt.

Bland det nya förslagets särskilda bestämmelser ådraga sig de, som röra ansvarigheten för tryckt skrifts innehåll, helt naturligt den största uppmärksamheten.

Enligt straffrättens allmänna grunder äro alla de personer, som samverkat vid utförande af en brottslig handling, vare sig såsom anstiftare, gerningsmän eller medhjelpare, i högre eller lägre grad för handlingen ansvarige och underkastade det för densamma bestämda straff. Tillämpas dessa grunder på brott, begånget genom tryckt skrift, såsom fallet är i flera länders presslagar, särskildt Tysklands och Frankrikes, skulle ej blott skriftens författare straffas, utan ock jemte honom utgifvare, förläggare, boktryckare och försäljare af skriften, derest de med vetskap om innehållet bidragit till skriftens utgifvande och spridning. Att den abstrakta rättens fordringar härigenom bäst tillgodoses, kan icke bestridas. Deremot har ur synpunkten af pressens intresse åtskilligt erinrats mot ett dylikt forskande efter alla dem, som deltagit i en begången förbrytelse, särskildt efter författarne till olika artiklar i en tidning. Och på samma gång har erfarenheten visat, att det sällan eller aldrig lyckas att med tillämpning af dessa grunder träffa den skyldige, om han vill hålla sig undan. Det är icke lätt att ådagalägga, att en tidningsredaktör, förläggare eller boktryckare haft den vetskap om innehållet just af det brottsliga stället i en skrift, som fordras för hans fällande till ansvar, och någon anvisning till författarens upptäckande kan man desto mindre vänta af desse medbrottslige, som en sådan upptäckt icke minskar deras straff, utan snarare bidrager att röja deras egen delaktighet i den begångna gerningen och befordra dem sjelfve till straff. Då det visat sig, att tillämpningen af allmänna ansvarighetsgrundsatser på brott, begångna genom tryckt skrift, vanligen leder till strafflöshet för den skyldige, har man derföre sökt bredvid de allmänna straffen uppställa ett system af särskilda straff, hvarigenom, då den skyldige ej kan till ansvar befordras, åtskilliga personer, såsom tidningsredaktörer, förläggare, boktryckare och försäljare, hvilka bort åt skriftens innehåll egna uppmärksamhet, men ej fullgjort sin skyldighet i detta hänseende, beläggas med s. k. oaktsamhetsstraff, vanligen bestående i böter eller någon kortare tids fängelse. Dessa straff lära ock vara de som, exempelvis i Tyskland, oftast komma till användning.

Enligt ett annat system — det hos oss oafbrutet sedan år 1766 tillämpade — vill man, med uppoffring af möjligheten att för en i tryckt skrift begången förbrytelse träffa *alla* deri deltagande, nöja sig med att under alla omständigheter träffa *en*, så vidt ske kan den mest skyldige. Ansvaret åläggas derföre dem, som vid en skrifts tillkomst medverkat, i bestämd ordning, så att det i främsta rummet träffar den mest brottslige, författaren eller om skriften är periodisk redaktören, derefter hans närmaste man, utgifvaren eller om sådan icke finnes förläggaren o. s. v. Den i mindre grad delaktige blir fri, när man lyckats finna någon, som står brottet närmare. Häri ligger en sporre för den förre att medverka till afslöjande af den senare, emedan han, i händelse denne blir upptäckt och stäld för rätta, undgår allt straff. Till ett sådant afslöjande har han i de allra flesta fall medel i sina

händer, men någon gång kunna dessa medel saknas, och det kan då inträffa, att en för brottet jemförelsevis främmande person blir dömd såsom gerningsman. Trots denna brist i systemet, mot hvilken man svårligen kan uppställa annat korrektiv än Konungens benådningsrätt, har man dock i vårt land aldrig på allvar ifrågasatt att afvika från detsamma, och jag betviflar högeligen att man skulle, åtminstone för det närvarande, vara benägen att inlåta sig på ett ansvarighetssystem, hvars verkningar äro för allmänheten okända och oberäkneliga, och som derföre säkerligen skulle mötas af en ganska förklarlig misstro.

Bibehållande det nu varande systemet i dess allmänlighet, har jag derföre endast sökt fylla de mest uppenbara luckorna i detsamma.

Hvad dervid först beträffar *icke periodisk* skrift, bör regeln vara den, att för innehållet af sådan skrift författaren är i främsta rummet ansvarig, samt, om det ej kan visas hvem han är, utgifvaren, förläggaren eller boktryckaren i ordning efter hvarandra, såsom närmare angifves i förslagets 30 §. En undantagslös tillämpning af denna regel skulle emellertid kunna i vissa fall framkalla betänkliga missbruk. Om en författare bosatte sig utom riket, skulle hans brottsliga skrifter kunna ostraffadt utgifvas och spridas inom riket. Utgifvare, förläggare och boktryckare behöfde endast hänvisa på den kände författaren, och denne kunde, såsom bosatt å utländsk ort, ej dragas inför rätta. Ungefär samma förhållande inträffar, om författaren väl vistas inom riket, men är i den belägenhet, att straff ej kan honom ådömas, såsom då han är minderårig eller efter skriftens författande förlorat förståndets bruk, eller att det straff, som kan följa på tryckfrihetsbrottet, blir för honom af ringa eller ingen betydelse, såsom då han efter skriftens författande för annat brott undergår straffarbete, kanske på lifstid. Allt detta gäller i tillämpliga delar äfven utgifvare och förläggare. De nödiga bestämmelserna till förekommande af missbruket äro gifna i 30 § mom. 2.

Det vigtigaste spörsmål, som i hela detta ämne framställer sig, är emellertid det, *huru* man i hvarje särskildt fall skall träffa den mest skyldige, eller med andra ord frågan om bevisningens åstadkommande. Jag har förut redogjort för gällande lags stadganden om namnsedeln. Då det visat sig att grofva missbruk uppstått af det ovilkorliga vitsord, som tillagts detta bevisningsmedel, finner man lätt den naturliga utvägen vara att med undanrödjande af detta vitsord tillåta bevisning derom, att annan person än den uppgifne är författare etc. och detta genom hvilket slags bevisningsmedel som helst. På någon rätt att få med behållande af sin anonymitet, äfven då skriften befinnes så brottslig, att den gjorts till föremål för åtal, låta en oskyldig undergå straff i sitt ställe, kan författaren ej med skäl göra anspråk. En sådan rätt är honom, så vidt jag vet, icke i något lands lagstiftning tillförsäkrad och är det ej heller enligt gällande tryckfrihetsförordning, om den rätt förstås. Denna lag befriar visserligen en författare från skyldigheten att å tryckt skrift utsätta sitt namn, men då den derjemte ålägger honom att, ehvad han vill vara okänd eller ej, tillstålla boktryckaren en förseglad sedel, innehållande

hans namn och hemvist, samt boktryckaren att vid rättegångens början ingifva författarens namnsedel till domstolen, så är det uppenbarligen lagens mening, att författarens namn genast efter åtalets anställande skall avslöjas. Boktryckaren är ock endast i det fall straffbar, att han röjer författarens namn eller hemvist, då sådant honom ej af domaren lagligen ålagdt är. Men då den bristfälliga redaktionen framkallat den tillämpning af lagen, att namnsedeln ovilkorligen skall innehålla uppgift om den verkliga författaren, har derigenom beredts denne en af lagstiftaren säkerligen icke afsedd utväg att hålla sig okänd genom att i namnsedeln upptaga en annan persons namn.

De skäl som föranledt, att förslaget liksom gällande lag och för öfrigt de flesta andra länders lagstiftning i ämnet gjort hufvudredaktören af en *periodisk* skrift ansvarig för dess innehåll, och ej medgifvit inquisition efter författarne till de särskilda uppsatser, som i skriften förekomma, är det öfverflödigt att nu anföra, då, så vidt jag vet, ingen på allvar yrkat förändring i detta förhållande, som tvärtom af den periodiska pressens representanter anses såsom ett oeftergifligt vilkor för dess sjelfständighet och existens. Fråga blir då huru man, när ansvar för skriftens innehåll skall göras gällande, må kunna träffa den verkliga redaktören. För att undanrödja den uppfattning, som hittills gjort sig gällande, att den, som hos chefen för justitiedepartementet uppgifvits såsom utgifvare, ock nödvändigt måste antagas vara det, har skyldigheten att meddela denna uppgift borttagits. Anmälan om tidningens förestående utgifvande har dock bibehållits såsom ett medel att redan från början fästa den öfvervakande myndighetens uppmärksamhet på tidningsföretaget. Den uppgift om förläggarens namn, som enligt 24 § skall bifogas, afser hufvudsakligen att utgöra ett bevisningsmedel för eganderätten till periodisk skrift. För hufvudredaktören åter skulle i stället för anmälningspligten inträda skyldighet enligt 22 § att å hvarje nummer af skriften låta uppgifva sitt namn. Denna uppgift, som föreskrifves i många utländska presslagar och äfven hos oss ganska allmänt iakttages, afser ej att utgöra något osvikligt bevisningsmedel i fråga om hufvudredaktörens person, men man har tänkt sig, att föreskriften skulle i sin mån stäfja bruket af legda ansvaringar, då en tidning, som vore mån om sitt anseende, svårligen skulle vilja vedervåga detta genom att inför allmänheten uppträda med ett uppenbarligen falskt redaktörsnamn. Lagen förutsätter emellertid uttryckligen möjligheten deraf, att uppgiften kan vara oriktig, och belägger en sådan uppgift med straff, alldeles oberoende deraf, huruvida skriftens innehåll är brottsligt eller ej. För skriftens innehåll skulle deremot en sådan skenredaktör, såsom tillbörligt är, aldrig ansvara, utan skulle sådant ansvar åligga den verkliga redaktören eller, om det ej kunde visas hvem han vore, förläggaren.

För att ej lemna domstolarna utan all vägledning vid pröfning af frågan hvem som är hufvudredaktör eller ej, torde den antydan böra gifvas, att den verkliga redaktören är den, som har inseende öfver skriftens utgifvande och eger att bestämma dess innehåll. Närmare kan man ej komma, och något mera torde ej heller be-

höfvas, då man besinnar att redan nu i de fall, då en tidning begagnar sig af legd ansvaring, tvifvel ej plägar råda om hvem som är den verklige redaktören.

Om hufvudredaktören af tillfälligt förfall, som endast varar någon kortare tid, är hindrad att bestämma skriftens innehåll, bör det vara honom obetaget att, derest han det önskar, fortfarande uppgifva sitt namn å skriften. Om under sådana förhållanden hufvudredaktören, fullt litande på sin redaktionspersonals uppmärksamhet och goda vilja, behåller redaktörskapet i egen person, ligger det ej någon juridisk orimlighet deri, att han undergår straff för hvad som brutits på hans ansvar och kanske rent af i öfverensstämmelse med de af honom till iakttagande under hans frånvaro meddelade föreskrifter. Men deremot kan det allmänna rättsmedvetandet ej känna sig tillfredsstäldt dermed, att han under en längre sjukdom eller bortresa fortfarande framträder såsom ansvarig för hvad i tidningen förekommer, ehuru han uppenbarligen derom ingenting kan bestämma, och ehuru uppgifvandet af annan hufvudredaktör under sådana förhållanden icke kan hafva varit förenadt med någon som helst svårighet eller olägenhet.

För rättigheten att vara hufvudredaktör af periodisk skrift har lagförslaget i 23 § uppställt vissa kvalifikationer i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de tyska och franska presslagarna. Bland annat fordras, att redaktören skall vara i åtnjutande af personlig frihet och att han följaktligen måste afträda redaktörskapet under den tid han för undergående af ådömdt straff är beröfvad frihetens bruk. Har någon, som saknar dessa kvalifikationer, af förläggaren antagits till redaktör, bör ansvaret för skriftens innehåll åligga förläggaren.

Mot grundsatsen om hufvudredaktörens ansvarighet för allt hvad i en periodisk skrift förekommer har anmärkts, att man härvid ställer på redaktören en fordran, som han mången gång ej kan motsvara. Vissa tidningsföretag hafva utvidgat sig till det omfång, att det ej är möjligt för en enda person att öfvervaka skriftens innehåll i alla dess särskilda delar. Häri ligger ett slags försvar, det enda tänkbara, för den som, inseende vådan af en dylik ansvarighet, låter den uppbäras af en skenredaktör. Vill man undanrödja äfven denna sista förevändning att hålla ansvarings-systemet uppe, bör man bereda hufvudredaktören utväg att på fullt tillförlitliga och verkliga ansvarsskyldiga personer öfverlåta tillsynen öfver och ansvaret för någon del af skriften. Svårligen kan man derföre bestrida den principiella rättigheten af ett stadgande, som innehåller, att då för någon bestämdt betecknad och från öfriga delar tydligt skild hufvudafdelning af tidning eller tidskrift finnes anställd särskild redaktör, hvilken innehar de egenskaper, som utgöra vilkor för behörighet att vara hufvudredaktör, han må, derest han å skriften uppgifvits såsom särskild redaktör af samma afdelning, för innehållet deraf ansvara i hufvudredaktörens ställe. Ett sådant stadgande, hvartill en motsvarighet finnes i den tyska presslagen, och som säkerligen har framtiden för sig äfven hos oss, har jag dock ej vågat intaga i lagen, enär jag fruktar, att det under nuvarande förhållanden endast skulle bidra att i en ny form och på ett nytt fält gifva näring åt det ansvarighetssystem, som det

vore en af lagens uppgifter att söka utrota. Det är nemligen vida lättare att presentera en antaglig ansvarig såsom redaktör af notis- eller annonsafdelningen i en tidning, än att med hopp om framgång utgifva honom såsom hela tidningsföretagets ledare. Visar sig en ny lag verksam att undertrycka de missbruk, som under den gamlas välde fått obehindradt utveckla sig, och har det sålunda lyckats att leda lagtillämpningen in på det rätta spåret, är tidpunkten snart inne, då man kan, utan att behöfva befara nya missbruk, genom ett medgifvande i ofvan antydda rigtning bereda hufvudredaktörer af större tidningar den lindring, som omfånget af deras verksamhet utan tvifvel gör högeligen önskvärd.

En annan inskränkning i regeln om hufvudredaktörens uteslutande ansvar har jag deremot trött mig kunna föreslå till dennes förmån. Tidningspressen är i hög grad beroende af medverkan af personer, hvilka stå utom den egentliga redaktionen, men bidraga med uppsatser, innehållande faktiska meddelanden eller utredningar i förekommande ämnen. En särskild form för sådana meddelanden är annonsen. För en dylik medarbetare ligger frestelsen nära att öfverskrida det tillåtnas gräns, då han vet sig hvarken kunna kontrolleras af redaktören eller under några förhållanden ställas till ansvar för hvad han skrivit. Och å andra sidan måste en samvetsgramm redaktör mången gång föredraga att icke offentliggöra ett meddelande, som möjligen kan innehålla fullt rigtiga uppgifter, för hvilka han dock af obekantskap med förhållandena ej vågar ikläda sig ansvar. Det bör derföre lända redaktören liksom allmänheten till bättnad, att ett medel gifves, hvarigenom författaren kan dragas till ansvar för innehållet af en sådan uppsats. För att ej främja uppkomsten af ett nytt slag af ansvaringar, bör redaktören ansvara jemte författaren, med rätt för domstolen att, när redaktören finnes hafva handlat i fullt god tro, nedsätta straffet för honom under hvad som eljest bör å brottet följa.

Så väl periodisk som annan skrift afses med det i 34 § tillagda nya stadgande, att om författare, utgifvare eller redaktör saknar tillgång till betalning af böter, skadestånd eller rättegångskostnad, som i anledning af åtal för tryckt skrifts innehåll ådömts honom efter tryckfrihetslagen, skriftens förläggare skall vara för betalningen deraf ansvarig. Att skriftens förläggare, som lika med författaren och redaktören, och mången gång i vida högre mån än desse, drager inkomst af skriften, samt icke sällan bestämmer, om icke dess lydelse i hvarje särskildt fall, åtminstone dess allmänna rigtning, skall med sin förmögenhet deltaga i ansvaret för hvad genom skriften brutits, är i och för sig fullt rättvist, och säkerligen skall medvetandet om detta ansvar i sin mån bidraga till att afskräcka egare af periodiska skrifter från bruket af legda ansvaringar, hvartill enligt hvad erfarenheten visat inga andra personer pläga låna sig än sådana, som sakna alla tillgångar att när det gäller fullgöra rättvisans kraf.

Innan jag från hufvudfrågan om ansvarigheten öfvergår till lagförslagets enskildheter, torde det tillåtas mig att i ett sammanhang yttra mig om den föreslagna lagens straffbestämmelser, jemförda med den gällandes. Begge lagarna hänvisa till

allmän lag för bestämmande af straff för de flesta af de brott, hvilka genom tryckt skrift begås. Den nedsättning, som anses kunna ega rum i straffen för dessa brott, bör ske genom ändring i strafflagen. I den af Eders Kongl. Maj:t denna dag beslutade proposition angående ändringar i vissa kapitel af nämnda lag har ock föreslagits en dylik lindring, gående ut derpå, att de så kallade religionsbrotten icke vidare skulle kunna beläggas med straffarbete. Derest denna förändring godkännes, skulle i följd af tryckfrihetslagens föreslagna lydelse straffmildringen komma jemväl den förbrytelse af detta slag till godo, som begås genom tryckt skrift.

För andra brott äfvensom för öfverträdelser af ordningsföreskrifter äro straffen bestämda i sjelfva tryckfrihetslagen. Dessa bestämmelser, såsom de nu lyda, kräfvä en grundlig revision. Någon gång äro straffen uppenbarligen för låga, såsom när förbjudet offentliggörande i tryck af enskilda bref eller viktiga allmänna handlingar, af beskaffenhet att skriften bör kunna påräkna betydande spridning, endast straffas med 75 kronors böter, utan att skriften konfiskeras; likaså när offentliggörande af inbjudning till lotteri straffas med högst 150 kronors böter, under det att bötesbeloppet, då inbjudningen sker annorledes än i tryckt skrift, kan stiga vida högre.

Å andra sidan, och vida oftare, finner man i tryckfrihetsförordningen straff, som drabba allt för tungt. I fråga om bötesstraffen har detta sin grund redan deri, att straffen äro fixa. Att straffa hvarje förtyttande af tryckt skrift, å hvilken boktryckarens namn saknas, med 75 kronors böter och hvarje försummelse att i rätt tid aflemna exemplar af en utgifven skrift till chefen för justitiedepartementet eller hans ombud med böter till samma belopp, är för strängt, medan deremot detta straff kan anses för lågt, då förbrytelsen flera gånger upprepas. I förslaget är latitudsystemet tillämpadt, så att i allmänhet de svårare förbrytelserna äro belagda med böter från 25 eller 50 till 500 kronor, de ringare med böter från 25 till 200 kronor, dock att i fall, der mildrande omständigheter kunna tänkas i högre grad förefintliga, minimum sänkts ända till 5 kronor.

I fråga om frihetsstraffen är gällande tryckfrihetsförordning ännu strängare. Utsättande af orätt boktryckarens namn eller tryckningsort bör aldrig, såsom nu är fallet (1 § 10 mom.), kunna beläggas med straffarbete, ej heller olofligt utsättande af författarens namn med ovillkorligt fängelse, utan att ens möjlighet fins, att i detta fall stanna vid böter (1 § 8 mom.). Böter eller fängelse i förra fallet och böter i det senare (se förslagets 20 och 21 §§) torde bäst motsvara rättvisans fordringar. Orimligast af allt är beläggandet med straffarbete från och med 6 månader till och med 2 år af utsättande af orätt författare- eller utgifvarens namn (1 § 9 mom.), en gerning, som under vissa förhållanden alls icke kan anses såsom något brott. Då lagen icke såsom ordningsregel påbjuder, att författarens, utgifvarens eller förläggarens namn skall finnas å tryckt skrift utsatt, har man ej anledning att straffa utsättande af orätt namn, der det ej skett utan vetskap och samtycke af namnets egare och således är att hänföra till bedrägeri. (Se förslagets 21 § 3 mom.). Vill

åter en författare gälla såsom upphofsman till en skrift, som flutit ur en annans penna, kan ett sådant öfvertagande af författareskap icke i och för sig anses straffbart. Naturligtvis behöfver aftalet ej hindra, att, i händelse skriften befinnes brottslig, den verklige författaren åtalas och straffas.

En straffbestämmelse i gällande lag, som icke öfverensstämmer med de grundsatser angående ansvar för tryckt skrifts innehåll, lagen i allmänhet hyllar, är den att innehafvaren af ett boktryckeri, som försummat att i föreskrifven ordning göra anmälan om sin rörelse, skall jemte författaren vara ansvarig för skriftens innehåll (1 § 5 mom.). Det rätta är, att om författaren kan anträffas, han ensam skall straffas för innehållet, men att deremot boktryckaren för försummad anmälan undergår ett särskildt efter denna förbrytelse lämpadt straff, som dock gerna kan höjas för det fall, att anmälan uppenbarligen försummats i afsigt att befordra tryckningen af brottsliga skrifter.

I fråga om ansvar för tryckt periodisk skrifts innehåll stadgar tryckfrihetsförordningen (4 § 7 mom.), att utgifvare af sådan skrift skall umgälla sin förbrytelse dubbelt i alla de fall der med penningar pliktas. Såsom en allmän regel kan detta stadgande svårigen försvaras. Det har ock uteslutits i förslaget.

Det har ansetts nödigt att i lagens 2 § förklara de i 1 § förekommande uttrycken "tryckt skrift" och "utgifven skrift", det sista särskildt med afseende derpå, att lagen fäster vissa rättigheter och förpligtelser vid sjelfva utgifvandet, såsom då det sägs i 1 § att offentlig myndighet ej får i förväg lägga hinder för utgifvande af tryckta skrifter, samt i 25 § att ej senare än skriften utgifves ett exemplar af densamma skall aflemnas till justitiekanslern eller hans ombud.

Meningen med den förändrade redaktion, som i 5 § gifvits åt stadgandena i gällande tryckfrihetsförordnings 2 § 4 mom. första stycket, har icke varit att göra någon som helst inskränkning i rättigheten att utbekomma och trycka offentliga handlingar. Icke blott alla till statens och kyrkans dömande och förvaltande myndigheter ingifna samt från dem utgående handlingar skulle, såsom hittills, vid embetsmannans ansvar utlemnas åt den det önskar, utan äfven andra stiftelser och inrättningar skulle, likaledes på sätt hittills egt rum, vara underkastade samma skyldighet i afseende på den staten tillhöriga egendom de kunna vara satta att förvalta eller vårda, t. ex. Vetenskapsakademien i fråga om Naturhistoriska riksmuseum, Vitterhets-, Historie- och Antiquitetsakademien i fråga om Statens Historiska museum o. s. v. Det torde vara uppenbart, att med statens egendom här ej kan afses ett årligt statsanslag, som i och med utbetalandet öfvergår till inrättningens eller stiftelsens egendom. Under de generela uttryck, som i denna § äro valda, innefattas allt, som uppräknas i motsvarande afdelning af gällande lag, men

denna uppräknig af embetsverk och myndigheter, hvilka nu mera ej existera eller som existera under helt andra former och benämningar, har under tidernas lopp blifvit så föråldrad, att den omöjligen kan bibehållas i en ny lag.

Att rättigheten till utbekommande af kommunala myndigheters handlingar kan tarfva en utsträckning, särskildt i fråga om stadsmyndigheterna, vill jag icke förneka. Men derom har hittills stadgats i kommunallagarna och det vore ingalunda lämpligt att öka antalet af de många för en grundlag främmande ämnen, som för närvarande finnas i tryckfrihetsförordningen upptagna genom att i grundlagen inflytta bestämmelser, hvilka väl kunna vara af intresse för det kommunala lifvet, men hvilka icke beröra grundvilkoren för statsmaktens organisation och verksamhet. Jag tror mig ock veta, att chefen för civildepartementet är betänkt på att vidtaga nödiga åtgärder för åstadkommande af de ändringar i författningarna om kommunalstyrelse i stad och om kommunalstyrelse i Stockholm, som för ändamålet kunna anses erforderliga.

Den för vår presslagstiftning egendomliga regel, som tillerkänner en hvar den mest utsträckta rättighet att offentliggöra allmänna handlingar, kräfver naturligtvis undantag i åtskilliga fall, der handlingarnas meddelande åt offentligheten skulle lända statsändamålet till skada. Dessa undantag hafva i den nu varande lagstiftningen ej upptagits med nödig fullständighet. Det måste anses oeftergiftigt, att till de redan stadgade undantagen läggas de fall, då allmänna handlingar ej kunna offentliggöras utan att statens säkerhet gent emot främmande makt derigenom äfventyras (6 § 3 mom.) eller att staten sättes ur stånd att uppehålla rättssäkerheten genom efterspaning och afslöjande af begångna brott (6 § 4 mom.). Likaså är det nödigt att, när staten uppträder såsom idkare af industriell verksamhet, dess kunder behandlas med den diskretion och grannligheten, hvarpå man hos enskilde i dylika förhållanden anser sig hafva ovillkorligt anspråk, samt att staten, när den för beskattnings- eller andra ändamål ålägger enskilde att tillhandahålla vissa uppgifter, ej medgifver andra att af dessa uppgifter göra ett orätt bruk. Af sistnämnda anledningar är 7 § i förslaget tillkommen. Den innehåller intet annat än hvad som redan nu tillämpas, ehuru behörigheten af denna tillämpning kan vara tvifvel underkastad i betraktande af grundlagens ovillkorliga bud om offentlighet i allt, som af statens tjenstemän å tjenstens vägnar handhafves.

Frågan, huruvida den, som utgifver offentliga handlingar, skall vara ansvarig för deras innehåll, synes tryckfrihetsförordningen vilja besvara nekande. En sådan ansvarsfrihet bör väl dock såsom regel fastställas endast för handlingar och skrifter, utgångna från den offentliga myndigheten sjelf. Men om enskild person till offentlig myndighet ingifvit en handling, hvars innehåll befinnes brottsligt, bör han ej derigenom hafva förvärfvat rätt att strafflost offentliggöra den. För sådana handlingar bör derföre ausvar ega rum, med den inskränkning som är nödig för bevarande af rättigheten att meddela redogörelse för domstolarnas offentliga förhandlingar.

Bland de i 2 § af gällande tryckfrihetsförordning uppräknade undantag från

regeln om rätt att offentliggöra allmänna handlingar förekommer ett, som ej hör till denna kategori, och som jag derföre ansett böra derifrån utbrytas och sättas såsom ett sjelfständigt stadgande i spetsen af 8 §, stadgandet om offentliggörande af enskilda bref. Dermed har sammanförts en bestämmelse af i visst hänseende likartad natur, nemligen om otillåtet uppenbarande af krigsrustningar och krigsföretag. I begge dessa fall beror brottsligheten icke på skriftens innehåll, hvilket i och för sig kan vara ganska oskyldigt, utan derpå, att sjelfva publikationen under för handen varande förhållanden ansetts otillåten. Dylika öfverträdelser påkalla ej något bedömande af jury, och äro derföre enligt 52 § undantagna från juryns behandling. Det samma gäller, ehuru af andra skäl, om den förbrytelse, som i 8 § upptagits under 2 mom., om inbjudning till olofligt lotteri. Den enda fråga, som här kan blifva föremål för tvekan, nemligen huruvida i tvifvelaktiga fall ett företag är att anse såsom lotteri eller icke, bedömes uppenbarligen bättre af domstol än jury. Ett dylikt undantagande af vissa slags brott från juryns bedömande är intet ovanligt ens i länder, der juryn har fast insteg. Enligt franska presslagen skola till och med mål angående smädelse mot enskild person handläggas af sådana domstolar, der jury icke fungerar.

De nu nämnda förbrytelserna bilda öfvergången till de egentliga tryckfrihetsbrotten, och straffbestämmelserna för dessa hafva derföre fått sin plats redan här, i lagens första afdelning. Ehuru i afseende på dessa brott skäl icke saknas för den mening, att allt som är brottsligt, när det framföres muntligen eller spridos i handskrift, jemväl bör vara straffbart då det framträder i tryckt skrift, håller jag dock före, att en sådan afvikelse från den grundsats, som hittills i svensk lagstiftning gjort sig gällande, och enligt hvilken endast några vissa af de i strafflagen med ansvar belagda handlingar i tryckfrihetslagen uppräknas såsom pressförbrytelser, icke motiveras af praktiska skäl, och att densamma följaktligen skulle sakna all utsigt att tillvinna sig ett allmännare bifall.

Ehuru sålunda den grund, på hvilken tryckfrihetsförordningens 3 § hvilar, lemnas orubbad, kunna dock ej de i §:ns tretton moment uppräknade brottkategorier bibehållas alldeles oförändrade. Från religionsbrotten bör uteslutas hvad som ej vidare är straffbart enligt allmän lag, nemligen det som hittills hänförts under: »förnekelse af Gud och ett lif efter detta eller af den rena evangeliska läran». De öfriga böra kännetecknas i öfverensstämmelse med Eders Kongl. Maj:ts denna dag beslutade proposition angående ändringar i 7 och 10 kap. strafflagen, hvarigenom under lagens skydd indragits äfven främmande till offentlig religionsöfning berättigad församlings troslära eller gudstjenst. Åt riksstyrelse, som i Konungens frånvaro förer regeringen, torde på sätt i strafflagen skett böra beredas samma skydd som åt riksdagen. Uppmaning till förräderi är enligt gällande lag (mom. 7) straffbar, när den åsyftar den brottsliga afsigtens utförande medelst uppror, men äfven uppmaning till annan gerning, som innefattar fullbordan eller försök till utförande af så groft uppsåt, som omförmåles i 8 kap. 1 och 6 §§ strafflagen, bör ej lemnas

ostraffad, när den framträder i tryckt skrift. Af 8 kapitlets öfriga §§ äro den 18:de och 19:de redan tillämpliga på tryckt skrift (jfr. tryckfrihetsförordningen 3 § 10 mom.) och skulle fortfarande så förblifva (5 mom.). Den ytterst omfattande straffbestämelse, som innefattas i 9 mom. af 3 § tryckfrihetsförordningen och som, derest den verkligen tillämpades, skulle lägga band på hvarje strängare omdöme om utländska förhållanden, är inskränkt till sina tillbörliga dimensioner i förslaget 6 mom. Fullkomligt nytt är 9 mom., hvars införande beror deraf huruvida Eders Kongl. Maj:ts förslag att tillägga en dylik § i 10 kap. strafflagen vinner framgång. Mom. 10 torde ej hafva undergått någon förändring till innehållet, fastän ordalagen äro jemkade till öfverensstämmelse med strafflagens. Detsamma har skett med 11 mom., i detta fall likväl med full afsigt att åstadkomma en förändring af innehållet. Motsvarande stadgande i den gällande tryckfrihetsförordningen, 3 § 13 mom.: »Sedernas vanhelgd, vare sig genom offentliga läror till någon last, särdeles den, som sårar ärbarheten, eller sådana ohöjda och skändliga framställningar af denna lasts utöfning, hvarigenom främjandet af ett förderligt lefnadssätt *åsyftas*», är så beskaffadt att efter den bokstafliga lydelsen de gröfsta och skändligaste framställningar skulle vara oåtkomliga för straff, så vida det ej kunde styrkas, att författaren haft för afsigt att med dem främja ett förderligt lefnadssätt. Svårigheten att åstadkomma en dylik bevisning och de ringa utsigterna att under sådana omständigheter uppnå hvad som åsyftas med ett åtal hafva mången gång afhållit den offentliga myndigheten från ingripande äfven der den allmänna sedlighetskänslan funnit sig mest kränkt och de olycksbringande verkningarna af en osedlig litteratur varit mest uppenbara. En lagändring, hvarigenom det som kränker denna känsla blir straffbart, äfven utan att uppsåtet varit bestämdt rigtadt på åstadkommande af förderliga verkningar, är en bland de angelägnaste uppgifter för lagstiftningen i detta ämne.

I fråga om förbrytelser efter 12 mom. har i 11 § 3 mom. medgifvits en strafflindring till förmån för den periodiska press, som, i följd af den skyndsamhet, hvarmed den måste arbeta, är särskildt utsatt för faran att äfven omedvetet meddela förvillande uppgifter och framställningar, nemligen tidningspressen. Om en sådan uppgift, som ju kan tänkas vara i illasinnad afsigt meddelad tidningen, men i god tro i densamma intagen, blir innan åtal anställes återtagen eller berigtigad utan omsvep, d. v. s. utan något slags tillägg eller förbehåll, som antyder att uppgiften ändock kan vara åtminstone till någon del sanningsenlig, bör domstolen kunna nedsätta böterna under hvad i lagen bestämts, d. v. s. till en ren obetydlighet.

I lagens andra kapitel, som afhandlar vilkoren för skrifers tryckning, utgifvande och spridning, möta först reglerna om rätt att anlägga boktryckeri och idka boktryckerirörelse. Å den af riksdagen år 1870 beslutade grundlagsändring, enligt hvilken boktryckerier skulle få anläggas äfven på landet, vägrade Eders Kongl. Maj:ts sanktion, enär svårighet kunde uppstå att på hvarje ort, der boktryckeri enligt riksdagens förslag finge anläggas, finna lämplig person för uppdraget att såsom

chefens för justitiedepartementet ombud vaka öfver tryckta skrifter allmängörande, samt i betraktande jemväl deraf, att handräckning till verkställande af qvarstad å tryckt skrift icke kunde å landet med erforderlig skyndsamhet erhållas. Så mycket torde Eders Kongl. Maj:t dock kunna gå riksdagens en gång uttalade önskan till mötes, att det må vara medgifvet att anlägga boktryckeri utan särskildt tillstånd i köpingar, samt med Konungens tillstånd å de ställen på landsbygden i öfrigt, der Konungen finner det kunna ske utan åsidosättande af den tillsyn, som åt skrifter utgifvande bör egnas.

I öfrigt äro stadgandena om vilkoren för bedrivande af boktryckerirörelse fullständigade med ledning af den erfarenhet, som vunnits vid tillämpningen af de nu gällande temligen bristfälliga bestämmelserna i ämnet. Hvad som i tredje stycket af 2 mom. i 14 § tillagts angående skyldighet för aktiebolag, sterbhusdelegare eller konkursbo, som drifver boktryckerirörelse, att anställa behörig förståndare, samt om hufvudmännens ansvar för böter, skadestånd och rättegångskostnad, som till gäldande ådömas denne, torde lika litet som motsvarande stadganden i 27 § angående förläggare erfordra någon närmare motivering. Oundgängligen nödvändigt är att föreskrifva nu saknade straffpåföljder för den, som anlägger boktryckeri å förbjuden ort eller eljest utan att vara dertill behörig. Om sjelfva straffbestämmelserna har jag redan i allmänhet uttalat mig, och vill nu endast erinra, att maximum af de för vanliga fall i 17 § stadgade böter icke öfverstiger hvad förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 Juni 1864 stadgar för försummelse att anmäla utöfning af yrke.

På många orter inom landet finnas redan nu inrättade s. k. accidenstryckerier för tryckning af etiketter, blanketter m. m. Så länge från dessa tryckerier endast utgå sådana alster, å hvilka boktryckarens namn, tryckningsort och årtalet ej behöfva vara utsatta, böra de ej behandlas efter tryckfrihetslagen, utan i den ordning näringslagstiftningen föreskrifver.

Boktryckares skyldighet att af allt som hos honom tryckes aflemna tre exemplar för Kongl. biblioteket och universitetsbiblioteken kan utan olägenhet lindras, så vidt angår sistnämnda bibliotek. För dem lär enligt mig meddelade uppgifter en stor del af den inom riket utkommande litteraturen utan afsaknad kunna undvaras, och skyldigheten att mottaga *allt* anses snarare vara till besvär än till nytta. Att i grundlagen bestämma hvad som bör lemnas till det ena eller andra biblioteket kan emellertid ej vara lämpligt. 26 § är derföre affattad så, att boktryckarens skyldighet att lemna allt, der det påfordras, är bibehållen, men att det ankommer på Konungen att meddela de bestämmelser i syfte att inskränka skyldigheten, som han finner nödiga.

I fråga om bokhandel är endast den ändring föreslagen (28 §), att för rättighet att idka handel med tryckta skrifter i öppen bod skola gälla samma vilkor, som för idkande af handel i öppen bod med andra varor i allmänhet stadgas.

Till förekommande af all tvekan, huruvida polismyndighet må ega rätt att

meddela föreskrifter angående det sätt att sprida tryckt skrift, som sker genom dess anslående på offentliga platser, har en hänvisning härom intagits i 29 §.

Genom de i detta kapitel meddelade utförligare bestämmelser om rätt att utöfva boktryckerirörelse och om skrifers spridande, har visserligen denna del af lagstiftningen vuxit ut till en bredd, som föga egnar sig för en grundlag, men något annat val har ej stått öppet, så länge man ej vågat helt enkelt utesluta alla bestämmelser i dessa ämnen ur grundlagen, ett förfarande som eljest af flera skäl varit att förorda.

Konstitutionsutskottet hade i sina 1871 och 1872 afgifna förslag uppdragit tillsynen å lagens efterlefnad åt justitiekanslern. Utskottet anförde härvid såsom skäl, att då de s. k. ordningsmålen, hvilka nu afdömas af chefen för justitiedepartementet, enligt utskottets förslag skulle afgöras af domstol, och departementschefens befogenhet följaktligen endast skulle innefatta rättigheten att förordna om åtal och qvarstad, denna befattning, som vore af natur att tillkomma allmän åklagare, helt naturligt låte hänföra sig till området af den verksamhet justitiekanslern såsom chef för åklagaremakten egde utöfva. På dessa skäl, hvartill kunde läggas olämpligheten deri, att en dylik befattning utöfvas af en ledamot af Konungens råd, har jag i mitt förslag upptagit konstitutionsutskottets tanke.

I fjerde kapitlet, som i öfrigt innehåller stadgandena om åtal och qvarstad, har man sökt så vidt möjligt förringa olägenheterna af qvarstaden för de fall, som ju kunna tänkas inträffa, att qvarstad af administrativ myndighet lägges utan tillräckliga skäl och derfore af domstol upphäfves. För detta ändamål är föreskrifvet, att frågan om qvarstadens bestånd skall underställas domstols pröfning så fort ske kan, innan åtal väckes och innan justitiekanslerns gillande af qvarstad, som hans ombud förordnat, hunnit inhemtas. Härigenom, liksom genom förkortning af de tider, inom hvilka i hvarje särskildt fall föreskrifna åtgärder böra vidtagas, har man uppnått det resultat, att qvarstad, som domstol finner obehörig, blifver, der boktryckeri ligger i stad, upphäfd inom sex dagar, i stället för att ett dylikt beslut af rätten enligt gällande lag kan dröja i Stockholm ända till 2 veckor och i andra städer ända till 5 eller 6 veckor efter det qvarstaden verkstälts. Såsom en olägenhet kan visserligen anmärkas, att domstolen möjligen kan fastställa ett af justitiekanslerns ombud utfärdadt förordnande om qvarstad, hvilket justitiekanslern sedermera finner så obefogadt, att han ej vill förordna om åtal i anledning af skriftens innehåll. För detta fall har det ock varit nödigt att förbehålla justitiekanslern rätt att återkalla en af rätten fastställd qvarstad. De fall, då detta kommer att inträffa, lära dock blifva ytterst sällsynta, när man tager i betraktande att justitiekanslern såsom åklagare i allmänhet torde få anses mera benägen för strängare åtgärder än domstolen.

Såsom en lindring må ock anses föreskriften (44 § och 45 § 2 mom.) att, då åtal ogillas, förordnande om qvarstad i sammanhang dermed skall af rätten upphäfvas och att öfver sådant beslut klagan ej må föras, hvadan det genast går i

verkställighet. Deremot har det ansetts nödigt, för att ej göra en qvarstadsåtgärd alldeles betydelselös, att, när rätten på ansökning af enskild part belägger skrift med qvarstad, detta beslut får gå i verkställighet utan hinder af anförda besvär.

Bland femte kapitlets stadganden om rättegången i tryckfrihetsmål intages främsta rummet af dem, som röra juryn och dess sammansättning. För våra äldre presslagar var jury i tryckfrihetsmål en okänd inrättning. Den förekommer ej ens i 1810 års tryckfrihetsförordning, som deremot åt de enligt regeringsformen utsedde komiterade för tryckfrihetens vård uppdrog en befattning, egnad att i viss mån ersätta juryn. Komitén skulle, innan hofrättens dom i tryckfrihetsmål gafs, meddela utlåtande, om ansvar för skriftens utgifvande borde ega rum, och hofrättens dom måste, derest den afvek från komiterades yttrande, underställas högsta domstolens pröfning. Vid påföljande riksdag gjordes emellertid ett försök att ur tryckfrihetskomitén utbilda en verklig jury. Konstitutionsutskottet föreslog i Oktober 1810 den ändring i tryckfrihetsförordningens 5 §, att lagligheten af åtalad tryckt skrifts innehåll skulle prövas af en för hela riket gemensam jury eller nämnd, bestående af 36 personer, deribland tryckfrihetskomiténs 6 ledamöter voro sjelfskrifna, och de öfriga 30 valdes till hälften af Konungen och till hälften af rikets ständer. Af juryns ledamöter skulle den tilltalade få utesluta så många, att 24 ojäfvige återstodo. Denna jury skulle hafva sina sammanträden i Stockholm. Förslaget föll vid 1812 års riksdag, hvaremot konstitutionsutskottet då framlade ett nytt, hvilket icke såsom öfriga vid samma riksdag ifrågasatta ändringar i tryckfrihetsförordningen omedelbart antogs, utan förklarades hvilande till vidare grundlagsenlig behandling, hvarefter detsamma under 1815 års riksdag blef och ännu fortfar att vara gällande lag. Denna innehåller, att parterna i tryckfrihetsmål ega välja hvar sina fyra och domstolen fem, tillsammans tretton. i staden der målet anhängiggöres eller orten närmast derintill boende, för medborgerlig dygd väl kände personer, af hvilka, sedan de efter lag blifvit af domstolen ojäfvige förklarade, en bland de af vederparten och en bland de af domstolen nämnda bör af hvardera parten utan anförda skäl uteslutas, så att antalet af nämndens ledamöter blir nio.

Man har varit temligen ense derom, att denna sammansättning af juryn icke är tillfredsställande. De af parterne för hvarje särskildt fall valde jurymännen uppträda oftare såsom ifriga anhängare hvar af den part, som utsett honom, än såsom oväldige domare. Vid sådant förhållande ligger afgörandet i de flesta fall hos de ledamöter, hvilka domstolen i juryn insätter. Visserligen har man i allmänhet ej förspört något berättigadt missnöje med det sätt, hvarpå domstolarne utöfvat sin valrätt, men erkännas måste, att om man ej ansett det nog betryggande att låta domaren under embetsmannans ansvar afdöma ett tryckfrihetsmål, har man åtminstone ej ökat tryggheten genom att lägga denna makt i händerna på okontrollerade och ansvarslöse förtroendemän, som af domaren för hvarje särskildt mål utses.

Mångfaldiga hafva ock de förslag varit, genom hvilka man sökt afhjelpa bristerna i juryns nu varande sammansättning. Man har varit ense om ändamåls-

enligheten af jurymannakorpser, valda för längre tid, åtminstone ett år, ur hvilka det antal jurymän, som skulle tjenstgöra i hvarje särskildt mål, kunde genom lottning uttagas. Men enigheten har upphört, så snart det blifvit fråga om sättet för jurymannakorpsernas väljande och valkretsarnas storlek. Konstitutionsutskottet vid 1856—58 årens riksdag föreslog en centraljury för hela riket, som skulle utses af riksdagen eller dess delegerade, men utskottet lyckades icke genomdrifva detta förslag. Lika liten framgång rönt konstitutionsutskottets förslag vid 1871 och 1872 årens riksdagar. Enligt det förra skulle en jurymannakorps utses för hvarje landstingsområde af landstinget och för hvarje stad, som ej deltager i landsting, af stadsfullmäktige. Det senare skilde sig från det förra så till vida, att i sistnämnda städer de vid val af ledamöter i andra kammaren röstberättigade skulle hvarje år inför magistraten utse 25 valmän, hvilka hade att välja jurymannakorpsen. Reserveranter inom utskottet hafva yrkat, dels att i de städer, som ej deltaga i landsting, dels i alla städer jurymannakorpserna skulle utses genom direkta val af de vid val af riksdagsmän i andra kammaren röstberättigade. Andra reserveranter hafva antydtt såsom lämpligt, att jurymannakorpsen utsåges af underdomstolarne.

Skiljaktigheterna mellan de många olika förslagen, till hvilka skulle kunna läggas ytterligare ett icke ringa antal, väckta dels inom dels utom riksdagen, vittna om svårigheten för att ej säga omöjligheten att på den hittills inslagna vägen komma till ett önskvärdt resultat. För min del fruktar jag, att hvarje dylikt förslag skall möta oöfvervinneliga hinder i svårigheten att bereda något intresse åt valet af en jurymannakorps, som, derest valkretsen blefve landstingsområde eller stad och icke hela riket, i regeln aldrig komme att utöfva någon verksamhet. Så länge juryn endast användes i tryckfrihetsmål, och sådana mål endast ytterst undantagsvis förekomma annorstädes än i hufvudstaden, synes derföre det nu varande ofullkomliga sättet att utse juryn vara det enda användbara. Jag har derföre funnit mig nödsakad att i förslaget hufvudsakligen bibehålla gällande stadganden i fråga om parternas valrätt, dock att parterna skulle få i högre grad än hittills utöfva uteslutningsrätten bland motpartens jurymän, hvarigenom de ensidigaste valen borde kunna göras oskadliga. I fråga åter om domstolens jurymän torde hinder ej möta att låta dem genom lottning uttagas ur en jurymannakorps, bestående af ett mindre antal ledamöter, som i Stockholm kan af rådstufvurätten utses vid början af hvarje år, men hvars utväljande i andra städer, der tryckfrihetsmål sällan eller aldrig förekomma, torde böra företagas när ett tryckfrihetsmål, der jury skall fungera, första gången under året förekommer till behandling. I enlighet med dessa grunder innehåller förslaget i 54 §, att parterna skola välja hvar sina sex och domstolen ur jurymannakorpsen genom lottning uttaga fem, hvarefter hvarje part skulle få utesluta tre af motpartens och en af domstolens jurymän.

I öfrigt äro stadgandena om juryns val och verksamhet fullständigade med åtskilliga föreskrifter, som ej torde behöfva närmare förklaras.

Föreskriften om underställning af tryckfrihetsmål synes kunna inskränkas till det fall, att någon blifvit, efter det juryns utlåtande inhemtats, till ansvar fäld.

De s. k. ordningsmålen, som enligt 4 § 2 mom. af tryckfrihetsförordningen hittills afgjorts af chefen för justitiedepartementet, hafva genom den lydelse förslagets 51 § erhållit förlagts till domstol.

I detta kapitel 59 § är tillagdt ett stadgande, huru förfaras skall när tryckt skrift befinnes brottslig, men den som bör för innehållet ansvara ej kan anträffas. Rätten skulle i sådant fall kunna döma skriften förbruten, sedan, der så kan ske, förläggaren eller boktryckaren blifvit hörd.

Genom den allmänna regeln i förslagets 61 §, att i allt hvad ej genom lagen uttryckligen annorlunda stadgas skall gälla hvad i allmän lag om rättegång i brottmål sägs, skulle den nu i tryckfrihetsförordningens 5 § 6 mom. intagna föreskrift, att boktryckare eller författare alltid skola personligen inställa sig vid domstol, upphöra att gälla, och det således stå dem öppet att begagna sig af den i allmän lag medgifna rättegångsförmån att endast i mål, der straffarbete efter lag kan å brottet följa, behöfva iakttaga personlig inställelse, men att i andra fall kunna inställa sig genom ombud, der ej domaren annorlunda förordnar.

Om utrikes tryckt skrift äro i tryckfrihetsförordningens 4 § 10 och 11 mom. meddelade några ganska otydliga och bristfälliga stadganden. Att åtal för sådan skrifts innehåll icke kan ske i den ordning tryckfrihetsförordningen stadgar för inrikes tryckt skrift är uppenbart, då sådant åtal skall väckas vid rådstufvurätten i den stad, der skriften är tryckt; men ej ens föryttrare af utländska skrifter synas vara underkastade annat ansvar efter tryckfrihetsförordningen än det, som åligger föryttrare af skrift, tryckt utrikes på svenska språket, om han underlåter att till chefen för justitiedepartementet eller hans ombud aflemna exemplar af skriften. Huruvida någon kan för skriftens spridning åtalas efter allmän lag, lemna tryckfrihetsförordningen osagdt. Att qvarstad kan af administrativ myndighet läggas å skriften, om den är författad på främmande språk, framgår af 11 mom., men om någon rätt att lägga qvarstad å skrift, tryckt på svenska språket, talas ej, och i sjelfva verket lär man mot brott begångna genom sådana skrifter stå temligen rättslös. Af yttersta vikt torde det således vara, att genom tydliga och verksamma lagbud afvärja den öfversvämmning af brottsliga skrifter på svenska språket, som från grannländerna kan hota oss och på senare tider åtminstone från ett håll alltmer tilltagit i omfång.

Förslaget innehåller angående utrikes tryckt skrift hufvudsakligen, att hvarje gerning, som enligt tryckfrihetslag eller allmän lag är brottslig, belägges med straff, då den begås i sådan skrift; att den som med vetskap om innehållet sprider utländsk skrift, som är brottslig enligt allmän lag, straffas såsom gerningsman, utan inskränkning i straffet för den som författat eller utgifvit skriften; att äfven andre medhjelpare till den brottsliga handlingen blifva underkastade straff; att åtal får anställas endast af justitiekanslern, till hvilken ett exemplar af hvarje utrikes på svenska språket

tryckt skrift, som här i riket hålles till salu, skall aflennas; att qvarstad oberoende af åtal må förordnas af justitiekanslern, som derom gör anmälan hos Konungen, hvilken, der han ej finner qvarstaden böra förfalla, förordnar, att skriften skall vara förbruten, dock med rätt för innehafvare af skriften, att inom viss tid låta utföra den ur riket; samt att i fråga om rättegången allmän lags bestämmelser skola lända till efterrättelse.

Enligt det förslag till tryckfrihetslag, för hvars hufvudsakliga innehåll jag nu redogjort, skulle de i 108 § regeringsformen och 70 § riksdagsordningen omnämnda komiterade till tryckfrihetens vård icke vidare få någon särskild verksamhet sig uppdragen. Dessa komiterades hufvudsakliga uppgift att till hofrätten, innan dess dom faldes, afgifva utlåtanden i frågor om åtalade skrifter, upphörde med juryns införande, och deras skyldighet enligt nu gällande tryckfrihetsförordning att i vissa fall yttra sig angående skrifts beläggande med qvarstad (5 § 8 mom.) samt angående innehållet af skrift, som på yrkande af främmande stats sändebud eller regering blifvit med qvarstad belagd (5 § 13 mom.), kan så mycket hellre upphöra, som den endast i ytterst få fall lär hafva tagits i anspråk. Enahanda är förhållandet med det i 108 § regeringsformen komiterade meddelade uppdrag att, i händelse någon författare eller boktryckare före tryckningen af en skrift begär komiterades yttrande, huruvida åtal derå efter tryckfrihetsförordningen kan ega rum, sådant yttrande skriftligen afgifva, med den påföljd att, derest de förklara, att skriften må tryckas, både författare och utgifvare blifva från ansvar fria och detta kommer att drabba komiterade. Då denna institution sålunda numera förlorat sin egentliga betydelse, anser jag mig böra föreslå dess upphäfvande, i följd hvaraf 108 § regeringsformen och 70 § riksdagsordningen skulle utgå. För att icke nummerföljden i senare §§ af dessa grundlagar måtte behöfva ändras, har jag i öfverensstämmelse med 1872 års konstitutionsutskottj föreslagit att dela 107 § regeringsformen och 69 § riksdagsordningen hvardera i två §§, på sätt i förslaget till Kongl. proposition närmare angifves.

Då den nya grundlagen enligt nu mera inom lagstiftningen följd regel lär böra benämnas tryckfrihetslag, blifver det nödigt att i 85 § regeringsformen, der grundlagarna uppräknas, utbyta den nu varande benämningen tryckfrihetsförordning mot tryckfrihetslag.

Jag hemställer underdånigst, att Eders Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagens antagande framlägga de i öfverensstämmelse med hvad jag nu anfört utarbetade förslag till tryckfrihetslag samt till ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen.

I hvad departementschefen sålunda hemställt instämde statsrådets öfrige ledamöter, och täcktes Hans Maj:t Konungen, med godkännande af de anmälda förslagen till ny tryckfrihetslag samt till ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen, besluta, att desamma skulle till Riksdagens pröfning i grundlagsenlig ordning öfverlemnas medelst nådig proposition af den lydelse bilagan litt. D till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo
C. P. Hagbergh.